

VALGA VALLA

EELARVESTRAATEEGIA

2025-2030

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus.....	3
1. Majanduslik olukord riigis.....	4
2. Sotsiaalmajanduslik olukord Valga vallas ja valla finantsvõimekus.....	6
3. Eelarvestrateegia aluseks olevad põhilised eeldused.....	14
4. Eelarvestrateegia eelarveosad.....	16
4.1. Põhitegevuse tulud.....	16
4.1.1. Maksutulud	17
4.1.2. Tulud kaupade ja teenuste müügist	19
4.1.3. Saadavad toetused tegevuskuludeks	21
4.1.4. Muud tegevustulud	22
4.2. Põhitegevuse kulud.....	23
4.2.1. Antavad toetused tegevuskuludeks.....	24
4.2.2. Muud tegevuskulud	24
4.2.3. Muud kulud.....	26
4.3. Investeerimistegevus	26
4.4. Finantseerimistegevus	33
5. Ülevaade vallast ja temast sõltuvatest äriühingutest	34
6. Põhitegevuse tulem.....	35
7. Võlakoormus	36
8. Muud finantsnäitajad	38
9. Tundlikkusanalüüs ja riskistsenaariumid.....	39
Lisa 1. Valga valla (kohaliku omavalitsuse üksuse) eelarvestrateegia 2025-2030 Rahandusministeeriumile esitataval vormil	42

Sissejuhatus

Eelarvestrateegia on arengukavaga kooskõlas olev selgitustega finantsplaan arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks. Eelarvestrateegia näol on tegemist vajaduste ja võimaluste maatriksiga, milles on planeeritud kavandatavate tegevuste finantseerimine. Arengukava koos eelarvestrateegiaga on aluseks kohaliku omavalitsusüksuse eelarve koostamisel, kohustuste võtmisel, varaga tehingute tegemisel, investeringute kavandamisel ning investeringuteks toetuste taotlemisel.

Valga Vallavalitsus algatas 20.03.2024 korraldusega nr 64 Valga valla eelarvestrateegia aastateks 2025–2030 koostamise. Eelarvestrateegia koostamisel ja menetlemisel lähtuti Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 37 ning Valga Vallavalitsuse 16. jaanuari 2020 määrusest nr 1 „Arengukava ja eelarvestrateegia koostamise kord“. Arengustrateegiate koostamise juhtrühm ja töögruppide esimehed moodustati Valga Vallavalitsuse 15. aprilli 2020 korraldusega nr 124, mida hiljem on muudetud 4. novembri 2020 korraldusega nr 379. Eelarvestrateegia koostamise protsessis kaardistati esmalt hetkeolukord, arutati tulevikuväljavaateid ja investeringuplaane. Sisendi eelarvestrateegia koostamiseks andsid ka struktuuriüksuste juhid, esitades ülevaated arengukavas ja eelarvestrateegias ettenähtud eesmärkide täitmisest, samuti vallast sõltuvate üksuste juhid oma kokkuvõttes üksuse majandusliku olukorra ja lähiaastate investeringuvajaduste kohta. Eelarvestrateegias on perioodi 2025–2030 eelarved planeeritud lähtuvalt teadaolevatest majandusprognosidest, lähiaastate investeringuplaanidest, arengukavas ja koalitsioonilepingus kokkulepitud tegevustest ning eesmärkidest. Eelpool nimetatud andmete alusel koostati eelarvestrateegia eelnõu, mis esitatakse Volikogule vastuvõtmiseks 2024. aasta septembrikuu istungile.

Tulenevalt KOFS § 20 ja KOKS § 37 esitatakse eelarvestrateegias kohaliku omavalitsusüksuse majandusliku olukorra analüüs ja prognoos eelarvestrateegia perioodiks, samuti eelarvestrateegia vastuvõtmisele eelnenud aasta tegelikud, jooksva aasta eeldatavad ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositavad põhitegevuse tulud, põhitegevuse kulud, investeerimistegevused (sh investeringute kogumaksumuse prognoos ja võimalikud finantseerimisallikad) ning eeldatav finantseerimistegevuse maht. Lisaks kohaliku omavalitsusüksuse enda andmestikule on eelarvestrateegias seaduse kohaselt antud ülevaade ka temast sõltuvate üksuste majandusolukorrast. Valga valla sõltuvateks üksusteks on AS Valga Vesi, SA Taheva Sanatoorium ja SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsisekspositsioon. Eelarvestrateegias on esitatud nii kohaliku omavalitsusüksuse kui ka kohaliku omavalitsusüksuse arvestusüksuse (s.o vald kokku) põhitegevuse tuleml ning netovõlakoomus. Mõlema näitaja puhul on toodud eelneva aasta tegelik, jooksvaks aastaks prognoositud ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositavad näitajad.

Eelarvestrateegia koostamisel on juhitud Valga valla arengukavast aastani 2035+ ning Valga valla eelarvestrateegiast aastateks 2023–2027. Üldist majanduskeskkonda puudutavad eeldused põhinevad EV Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvisel majandusprognosil. Lisaks on kasutatud Rahandusministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Statistikaameti, Rahvastikuregistri, Maksu- ja Tolliameti ning Eesti Töötukassa poolt kogutud andmeid ning Valga valla ja tema sõltuvate äriühingute raamatupidamise andmeid.

Valga valla eelarvestrateegia kehtestab Valga Vallavolikogu ja selle elluviimist korraldab Vallavalitsus koostöös partneritega.

1. Majanduslik olukord riigis

Ülevaade riigi üldisest majanduskeskkonnast on koostatud tuginedes EV Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvisele majandusprognoosile¹ ja Eesti Panga 2024. aasta teises kvartalis ilmunud rahapoliitika- ja majandusteemalisele publikatsioonile². 2024. aasta suvel, kui eelarvestrateegia esimese lugemise eelnõu koostati, olid need dokumendid kõige asjakohasemad ja pakkusid muuhulgas majanduse prognoose keskpikas perspektiivis. Rahandusministeerium on lisaks avaldanud juuli 2024 seisuga kõige olulisemad prognoosnäitajad kuni aastani 2070, mis on koondatud koos suvise majandusprognoosi ja Eesti Panga prognoosnäitajatega tabelisse 1. Kõnealleva kohaliku omavalitsusüksuse tulude ja kulude prognoosimisel on enamasti ka nendele prognoosnäitajatele baseerutud.

Tabel 1. Eesti majandusprognoosi peamised näitajad

	2023 tegelik	2024P	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
SKP reaalkasv, %	-3,0 -3,0 -3,1	0,0 -1,0 -0,4	3,3 2,1 3,6	2,8 2,7 3,0	2,5 2,3	2,5 2,3	2,0	2,0
SKP nominaalkasv, %	4,6 4,8	4,1 2,7	6,2 6,2	5,1 5,5	4,8	4,8	4,1	4,0
Tarbijahinnaindeks/inflatsioon, %	9,2 9,2 9,2	3,4 3,8 3,8	2,5 5,0 2,7	2,1 3,2 2,0	2,0 2,3	2,0 2,2	2,0	2,0
Töötuse määr, %	6,4 6,4	7,2 8,0	6,7 7,8	6,3 7,1	6,2	6,1	6,2	6,2
Keskmine brutokuupalk, €	1 833 1832	1 944 1969	2 042 2053	2 143 2149	2 246	2 354	2 460	2 570
Keskmise palga nominaalkasv, %	11,5 11,4	6,0 7,5	5,1 4,3	5,0 4,7	4,8	4,8	4,5	4,5

Allikas: Rahandusministeeriumi pikaajaline majandusprognoos kuni aastani 2070, Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvine majandusprognoos, Eesti Panga publikatsioon Rahapoliitika ja Majandus 2/2024

Märkus: rohelistes kirjas näitajad pärinevad Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvisest majandusprognoosist (koalitsioonilepet arvestav prognoosistsenaarium), sinistes kirjas näitajad pärinevad Eesti Panga 2/2024 prognoosist, mustas kirjas näitajad pärinevad Rahandusministeeriumi pikaajalisest majandusprognoosist

Pärast mitmeid järjestikuseid katsumusi (pandeemia, Venemaa-Ukraina sõjaline konflikt, tarneahelate katkemine jms) on Eesti majandus olnud alates 2022. aastast süvenevas languses. Eesti, siiani vaid trumbiks peetud avatud ja paindlikku majandust on negatiivselt mõjutanud nii peamiste ekspordipartnerite majanduse vähikäik ja sellest tulenevalt välisnõudluse ära langemine, soodsa imporditoorme ära kadumine kui ka transiidi vähenemine. Negatiivset tooni lisab asjaolu, et langus on olnud laiapõhjaline ja puudutanud vähemal või rohkemal määral kõiki sektoreid, teistest enam on SKPd allapoole vedanud energeetika ja töötlev tööstus. See on kahandanud Eestis tegutsevate ettevõtete kindlustunnet tuleviku suhtes ning ettevõtete ebakindlus on omakorda kandunud üle majapidamistele, piirates üha enam nende tarbimisvõimalusi ja pärssides seeläbi majandusaktiivsust. Mõningaid muutusi selles osas on Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt oodata 2024. aasta lõpuks ja tagasihoidlikule kasvule pöördumist alates 2025. aastast, kui

¹ Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvine majandusprognoos. Kasutatud andmed seisuga 03.09.2024.
URL: <https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/fiskaalpoliitika-ja-majandus/rahandusministeeriumi-majandusprognoos>

² Rahapoliitika ja Majandus. Eesti Pank, 2/2024. Kasutatud andmed seisuga 08.07.2024.
URL: https://haldus.eestipank.ee/sites/default/files/2024-06/rpm2024-2_est.pdf

prognoos näeb ette 3,3% majanduskasvu. Koalitsioonilepet arvestava stsenaariumi kohaselt vähendavad jõustuvad maksumuudatused 2025. aasta majanduskasvu 2,1%ni. Ka Eesti Pank möönab ettevõtete lähituleviku väljavaadetele tuginedes, et pessimism tuleviku suhtes on küll vähenenud, aga majanduse kiiret kasvule pöördumist oodata ei ole. Majanduse kasvule pöördumist prognoosib Eesti Pank samuti 2024. aastal, aga kuivõrd Eesti elatus- ja hinnatase on jõudnud Lääne-Euroopa näitajate lähedale ja ületab nii mõnegi Lõuna-Euroopa riigi taset, on Eesti majanduskasvu tempo edaspidi aeglasem kui eelmisel kümnendil nähtud.

Lisaks tuleviku ebakindlusele on ettevõtete investeringuid ja majapidamiste tarbimist pärssinud ka enneolematult kiire hinnakasv ja selle ohjamiseks ettevõtetud meede – intressimäärade tõstmine Euroopa Keskpanga poolt. 2024. aasta esimeses pooles nähtud inflatsiooni pidurdumine ELi majanduspiirkonnas on andnud indikatsiooni, et olukord on stabiliseerumas ja nii võib arvata, et intressimäärade lagi on saavutatud. Seega on lootus, et alates 2024. aasta teisest poolest võivad laenuvõtjad oodata kui mitte laenuintressimäärade vähest langust, siis vähemalt nende püsivust praegusel tasemel. Eesti Panga hinnangul on inflatsioon euroalal taandunud siiski inertsel, mistõttu intressimäärade alanemine ja jõudmine inflatsioonieelsele tasemele toimub arvatust pikema ajaperioodi vältel. Kõrged intressimäärad koos komplitseeritud majandusolukorraga on nii ettevõtteid kui majapidamisi viinud äraootavale seisukohale ja laenuotsuseid ei tehta enam nii kergekäeliselt. Ka Rahandusministeeriumi prognoos on selles osas ettevaatlik ning ennustab eratarbimise ja ettevõtete investeringute mahu järkjärgulist taastumist tavapärasele tasemele paari eeloleva aasta jooksul. Tuleb aga arvestada, et Eesti puhul on inflatsioon visa taanduma, kuivõrd 2024. aastal jätkasid hinnad kasvu nii käibemaksureformi kui ka lisandunud tubaka- ja alkoholiaktsiisi mõjul ning uues koalitsioonileppes kokkulepitu järgselt võib eeldada, et 2025 ja 2026. aastast tõuseb majapidamiste ja ettevõtete maksukoormus veelgi enam. Lisaks viitavad nii Rahandusministeerium kui Eesti Pank 2024. aasta lõpus aset leidvale energiakandjate ja toiduainete hindade kallinemisele, mistõttu võib oodata, et tarbijahindade tõus püsib 2025. aastal pigem 5% ja 2026. aastal 3,2% juures ning läheneb 2%lisele normaaltasemele alates 2027. aastast.

Eelnevale vaatamata ja hoolimata sellest, et surve palkade kasvaks on olnud suur, on tööturu seis rahuldav. Ettevõtted on keeruliste oludega kohanemisel esialgu eelistanud tööjõukulude kärpimisele lõpptoodete hindade tõstmist ja nii on tööpuudus siiani tõusnud kardetust vähem. Eesti Panga prognoos toob välja, et viimase kahe aasta jooksul on ka Eesti tööealiste elanike arv ja nende tööturul osalemise aktiivsus kasvanud, et aga majanduslanguse tingimustes pole suudetud töökohti endises tempos luua, siis annab seegi tunda suuremas tööpuuduses. Suurem tööpuuduse kasv on näha alates 2023. aasta keskpaigast, eeskätt ehitussektoris ja paraku ka Eesti majanduse ühes olulisemas sektoris – töötlevas tööstuses. Ka käimasolevaks, 2024. aastaks prognoosib Rahandusministeerium tööpuuduse kasvu, mõningast tööpuuduse stabiliseerumist on nende hinnangul oodata 2025. aastal ja selle vähenemist normaaltasemele (6% lähedal) alates 2026. aastast. Eesti Panga väljavaade töötusele on pisut pessimistlikum – kasvavate tööjõukulude tingimustes prognoosivad nemad siiski tööhõive järsumat kahanemist. Ka senisest tagasihoidlikumad tootmismahud võrreldes ettevõtete potentsiaalse võimekusega annavad alust arvata, et varasemad tootmismahud on võimalik taastada ilma lisatööjõudu värbamata. Eelnevast johtuvalt prognoosib Eesti Pank tööpuuduse suurenemist 2024–2025 aasta keskmisena kuni 8%ni ning veel 2026. aastal püsib töötus 7% juures.

Aeglustumist oodatakse palgakasvu osas, mis seni on kasvanud inflatsiooni ja tööjõu struktuurse nappuse tõttu võrdlemisi kiirelt. Näiteks perioodil 2022–2023 kasvasid palgad nominaalselt 11,5%, edaspidi prognoosib Rahandusministeerium selle taandumist siiski tavapärase 5–6% juurde. Eesti Pank mõonab siiski, et miinimumpalga tõus, mis kasvab keskmisest palgast kiiremas tempos, toetab palgakasvu ka veel 2024. aastal. Nende hinnangul on käesolevaks aastaks oodata 7,5%list palgakasvu ja edaspidi 4–5% lähedast. Kiirele palgakasvule vaatamata on ostujõud siiani olnud pigem languses, sest palgade kasvutempo jäi hindade kasvule selgelt alla. Palga ostujõu taastumist senisele tasemele oodatakse 2025. aasta lõpuks.

Valitsussektori eelarvepuudujääk on süvenenud eelnevatel aastatel tehtud kuluotsuste, aga ka suurenenud investeringute mahu tõttu. Kui veel 2023. aastal moodustas valitsussektori eelarvepuudujääk 3,4% SKPst, siis koalitsioonilepet arvestamata suureneb 2025. aasta eelarvepuudujääk 4,4%ni SKPst ning väheneb 2028. aasta lõpuks 2,8%ni SKPst. Kuna see on suurem Euroopa reeglitega lubatud 3%lisest piirmäärast, on koalitsioon leppinud kokku mitmetes maksumuudatustes, samuti on valitsussektoris oodata kärpeid ja varasemast väiksemat riigi tuge majanduse elavdamiseks. Valitsussektori maksutulude laekumise prognoos näeb ette, et maksutulud suurenevad majapidamiste sissetulekute kasvu, maksuvaba tulu saajate vähenemise ja automaksu kehtestamise tõttu. Veel omab positiivset mõju mitmete varem kehtinud tulumaksu soodustuste kaotamine (eluasemelaenu intresside soodustus, abikaasa ja laste eest täiendav maksuvaba tulu) ja ka tulumaksumäära tõus 22%ni. Seevastu negatiivne mõju maksutulude laekumisele on 2025. aastast jõustuval igakuise maksuvaba tulu suurenemisel 700 euronit ning II pensionisamba maksete suurendamise valikuvõimalusel 4 või 6%ni brutopalgast. Kõikide muutuste koosmõjul prognoositakse 2025. aastal füüsilise isiku tulumaksu laekumise vähenemist ligi 340 mln euro võrra ning järgnevatel aastatel (perioodil 2026–2028) prognoosib Rahandusministeerium füüsilise isiku tulumaksu tulu kasvu keskmiselt 4,7% aastas. Tarbimismaksude panus riigi tuludesse arvatakse siiski olevat suurem kui eelnimetatud tulumaksu muudatuste mõju ning kokkuvõttes oodatakse, et riigi tulud 2025. aastal kasvavad 394 mln euro ulatuses. Riigi kulud kasvavad kiiremini prioriteetsetes valdkondades nagu riigikaitse, haridus, tervishoid ja sotsiaalkaitse. Kogu valitsussektori kulude osakaal on SKPs kõrgem kui kunagi varem (2024. aastal arvatavasti 45,2% SKPst, võrdluseks 2022. aastal oli see 39,8%) ja püsib sellisena vähemalt kuni prognoosiperioodi lõpuni 2028. aastal.

Kohalike omavalitsuste eelarvepuudujääk ulatus 2023. aastal 0,5%ni SKPst ning see oli tingitud tulude reaalhindades vähenemisest ja kulude kiirest kasvust. Vaatamata intressikulude kasvule ja omavalitsuste halvenenud finantsvõimekusele prognoosib Rahandusministeerium defitsiidi jätkumist vähemalt samal tasemel kuni järgmiste kohalike omavalitsuste valmisteni aastal 2025.

2. Sotsiaalmajanduslik olukord Valga vallas ja valla finantsvõimekus

Valga vald asub Lõuna-Eestis, jagades ühist piirihoont Läti Vabariigiga. Naaberomavalitsusteks on Otepää ja Tõrva vald Valga maakonnas ning Antsla ja Rõuge vald Võru maakonnas. Valla pindala on kokku 745 km², jäädes oma pindalalt Eesti 79 omavalitsuse hulgas 21. kohale. Valla keskuseks on piirilinn Valga, mis täidab ühtlasi ka maakonnakeskuse rolli. Valla territooriumil paiknevad veel kolm suuremat alevikku (Laatre, Tsirguliina ja Õru) ning 48 küla.

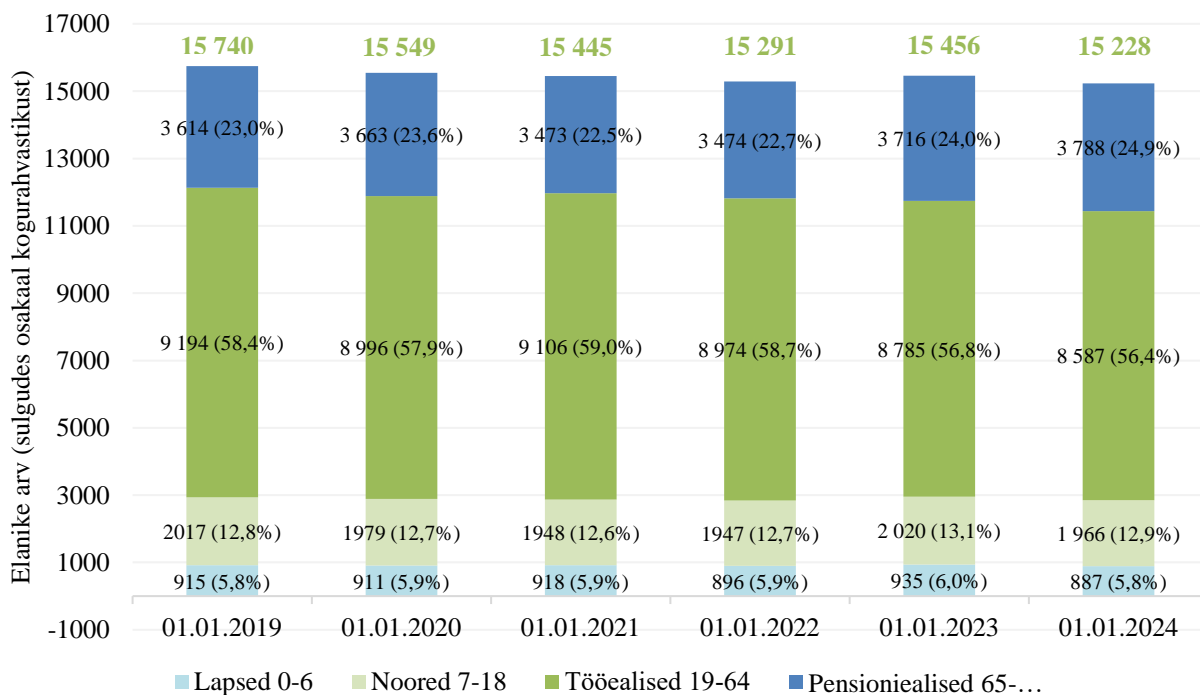
Rahvastikuregistri andmetel (tabel 2) elas Valga vallas seisuga 01.01.2024 kokku 15,2 tuh inimest, aasta jooksul vähenes elanike arv 228 võrra. 2023. aastal sündis 94 last (16 last vähem kui mullu) ja suri 223 (24 surnut vähem kui mullu) valla elanikku. Valga vallas registreeris elukoha 628 inimest (378 inimest vähem kui 2022. aastal), samal ajal lahkus vallast 724 elanikku (74 inimest rohkem kui 2022. aastal).

Tabel 2. Elanike arv Valga vallas vanusegruppide lõikes

	01.01.2024	osakaal kogurahvastikus	01.01.2023	osakaal kogurahvastikus
Lapsed 0–6	887	5,8 %	935	6,0 %
Noored 7–18	1 966	12,9 %	2 020	13,1 %
Tööealised 19–64	8 587	56,4 %	8 785	56,8 %
Pensioniealised 65–...	3 788	24,9 %	3 716	24,0 %
Kokku	15 228	100,0%	15 456	100,0%

Allikas: Rahvastikuregister

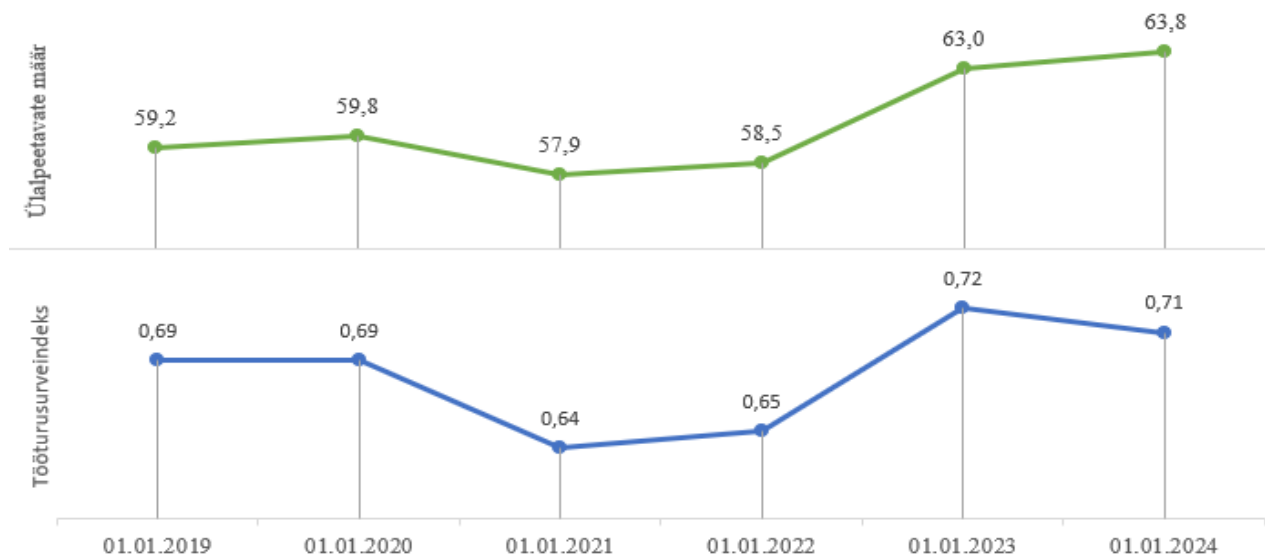
Demograafiline struktuur Valga vallas on püsinud aastaid suhteliselt sarnaste proportsioonidega (vt joonis 1). 2023. aastal muudab statistikat valda registreeritud Ukraina rahvusest sõjapõgenike arv, 2024. aastal prevaleerib pigem sõjapõgenike lahkumine Valga valla registrist. Osaliselt sellest mõjutatuna on 2023. aasta statistikas ka märgata kasvu laste ja noorte vanusegruppides. Läbi kõikide vaadeldavate aastate kasvab stabiilselt pensionieas elanike arv (kuue aasta jooksul +174 in võrra), samal ajal väheneb tööeas inimeste arv (kuue aasta jooksul –607 in võrra). Sellest johtuvalt on ka käesoleva aasta alguseks keskmiselt iga neljas valla kodanik pensionieas ja tööeas inimesi pisut üle poole valla kogurahvastikust. Kahanevas joones muutub ka laste ja noorte arv, aga seda aeglasemas tempos.

Joonis 1. Valga valla elanikkonna demograafiline struktuur seisuga 1. jaanuar

Allikas: Rahvastikuregister

Rahvastikuregistri andmete alusel on leitud ülalpeetavate määr, mis iseloomustab ülalpeetavate põlvkondade (s.o 0–14 ja vähemalt 65 aastaste) suhet tööealiste (15–64 aastased) arvukusse (vt joonis 2). Mida suurem on ülalpeetavate määr, seda suurem on ka töötavate inimeste koormus. 2019. aasta alguses tuli 100 tööealisel inimesel ülal pidada 59,2 mittetöeas inimest, 2024. aasta alguseks oli see kasvanud 63,8 inimeseni. Selle näitaja põhjal on võimalik hinnata mõju ka eelarvepoliitika seisukohalt, sest eelarve kulude pool sõltub suures osas laste ja eakate arvust (eeskätt haridus-, tervishoiu ja sotsiaalhoolekandekulud), eelarve tulude pool aga tööealiste inimeste arvust.

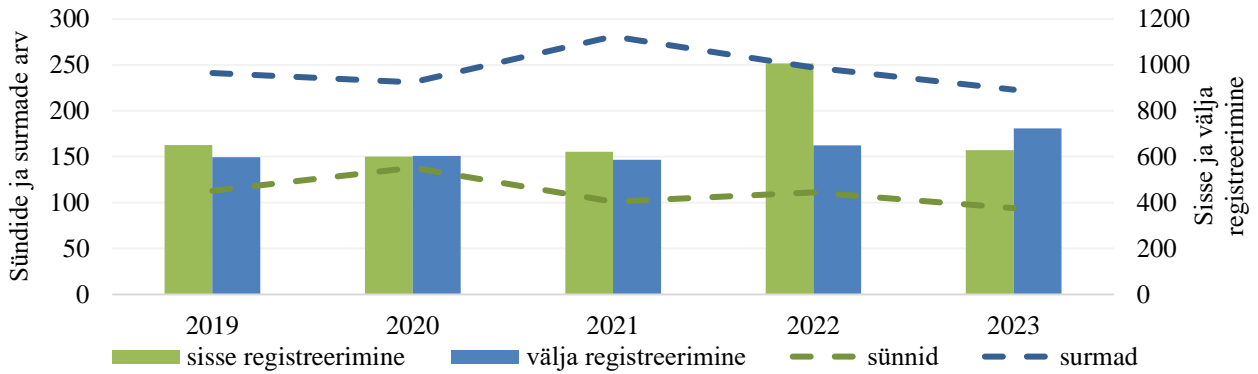

Joonis 2. Ülalpeetavate määr ja demograafiline tööturusurveindeks seisuga 1. jaanuar

Allikas: Rahvastikuregister

Tööturusurve indeks, mis mõõdab tööturule sisenevate noorte (5–14 aastased) ja tööturult vanuse tõttu potentsiaalselt lahkuvate inimeste (55–64 aastased) suhet on aasta võrdluses väga vähesel määral langenud. Indeksi väärtus üle ühe näitab, et tööturule siseneb järgmisel kümnendil rohkem inimesi, kui sealt vanuse tõttu eemale jääb.

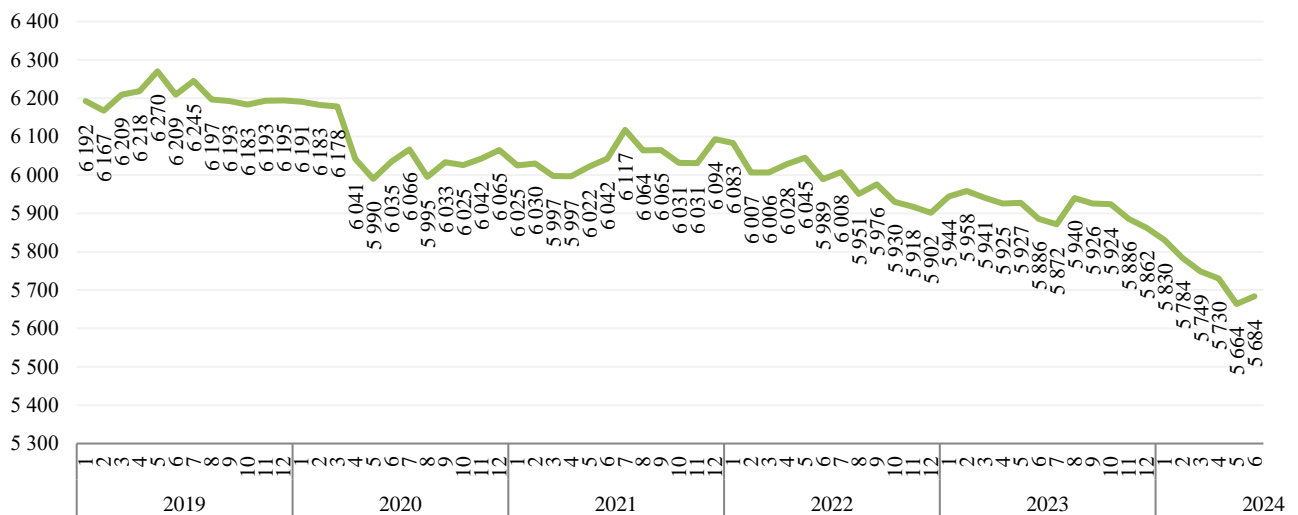
Nagu vanusegruppide kirjeldusest juba ilmnes, on rahvaarv Valga vallas aasta-aastalt vähenemas ja elanikkond vananemas. Selle üheks peamiseks põhjuseks on negatiivne iive. Joonisele 3 on koondatud Rahvastikuregistri andmed, mille kohaselt sündis 2023. aastal 94 last, kelle registrijärgne elukoht oli Valga vald. Samal ajal suri 223 Valga valla elanikku. Sisseränne jäi 2023. aastal samuti alla väljarännet. Valga vallas registreeris oma elukoha 628 inimest, vallast lahkus 724. Statistikaameti pikaajaline rahvastiku prognoos näeb ette Valga maakonnas rahvaarvu kahanemist eeloleval kuuel aastal keskmiselt 1,45% aastas, Geomedia OÜ poolt 2018. aastal koostatud Valga valla profiil prognoosib elanike arvu vähenemist 0,61% aastas, tegelik viimaste aastate rahvaarvu vähenemine Valga vallas on jäänud –0,7..1,5% vahemikku.

Joonis 3. Valga valla sünnid, surmad, sisse ja välja registreerimine (2019–2023)

Allikas: Rahvastikuregister

Maksumaksjate keskmine arv Valga vallas on viimase viie aasta jooksul langenud alla 6000 inimese piiri. 2023. aastal oli keskmine maksumaksjate arv 5916³. Aastaga on see vähenenud veelgi ja viimane teadaolev seis pärineb 2024. aasta juuni kohta, kus maksumaksjaid oli Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi andmetel 5684.

Joonis 4. Valga valla maksumaksjate arv kuude lõikes (2019–2024 juuni, TSD deklaratsioonide alusel, sesoonselt korrigeeritud, pangatulu intressi saajateta)

Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

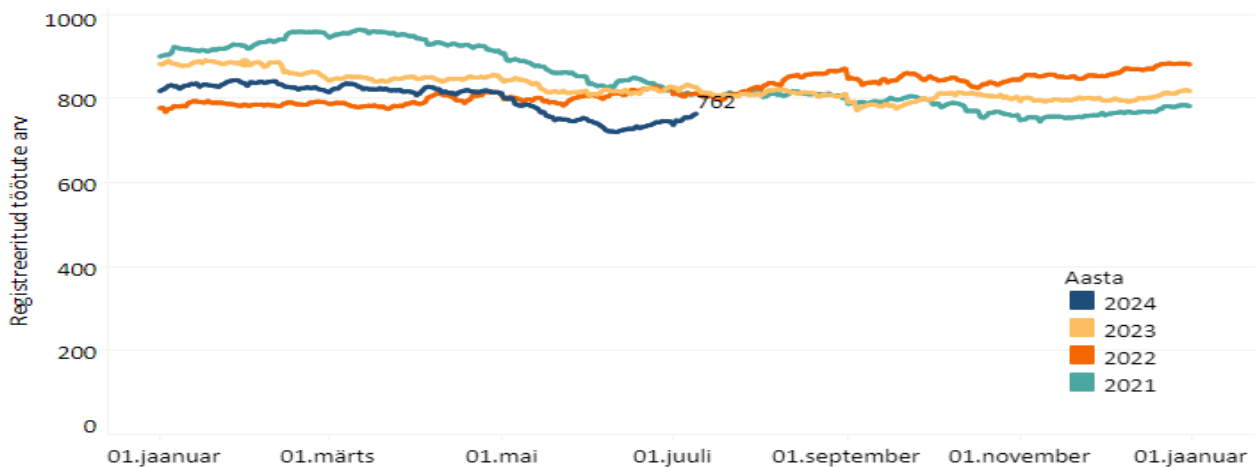
Kuna kohaliku omavalitsusüksuse eelarves on suur osatähtsus üksikisiku tulumaksul, siis on iga valla huvi, et võimalikult palju elanikke oleks aktiivselt tööga hõivatud, töötute arv püsiks madal ja töötuks jäänud naaseksid kiiresti tagasi tööturule. Töötuid oli Valga vallas 01.01.2024. aasta seisuga 816 inimest⁴ (10% tööealisest elanikkonnast). Aasta võrdluses on töötuse määr langenud.

³ Kohalike omavalitsuse finantsülevaated. VMS graafikud. Regionaal ja Põllumajandusministeerium. Kasutatud andmeid seisuga 10.07.2024.

URL: <https://www.agri.ee/regionaalareng-planeeringud/kohalikud-omavalitsused/finantskorraldus#finantsulevaated>

⁴ Statistika ja uuringud. Registreeritud töötud päeva seisuga kohaliku omavalitsuse järgi. Töötukassa. Kasutatud andmeid seisuga 10.07.2024.

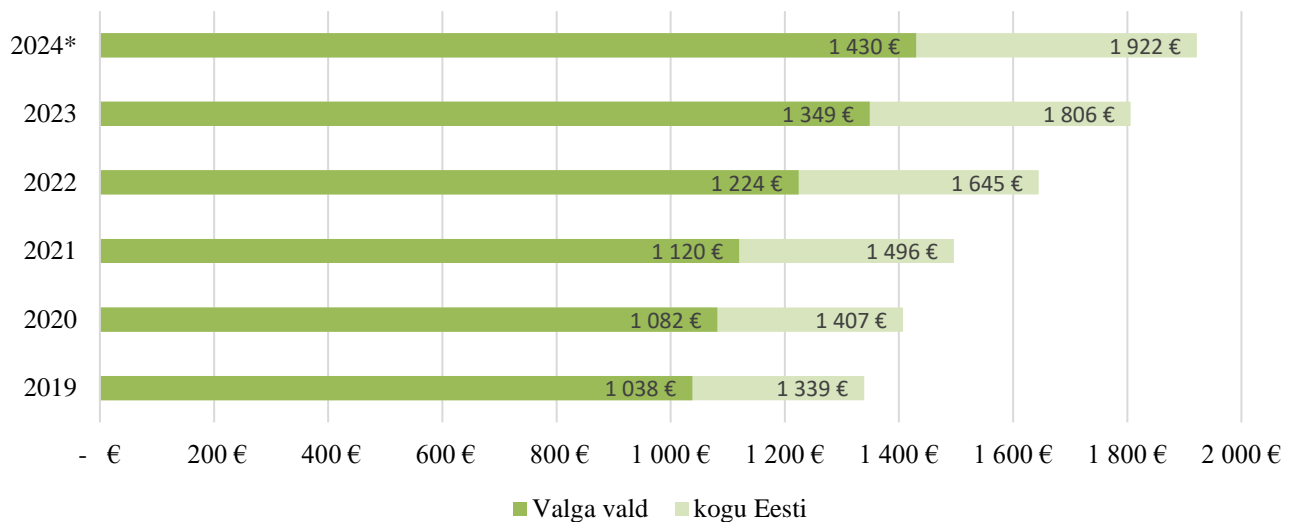
URL: <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/paevane-statistika>

Joonis 5. Valga vallas registreeritud töötute arv (2021–2024 juuli)

Allikas: Töötukassa

Keskmine sissetulek Valga vallas on endiselt üks madalamaid Eestis – 2023. aastal oli see Rahandusministeeriumi andmetel 1349 eurot kuus, käesoleva aasta esimesel poolaastal keskmiselt 1430 eurot kuus. Kuigi Valga maksumaksja keskmine sissetulek on aastaga kasvanud ligi 6%, on suhe Eesti keskmisesse sissetulekusse vaadeldava kuue aasta jooksul languses (2019. aastal oli 78% Eesti keskmisest, käesoleva aasta esimese kvartali seisuga 74% Eesti keskmisest). Ka võrdluses naaberomavalitsuste Tõrva ja Otepää keskmise sissetulekuga on Valgas keskmine sissetulek madalam 10–16%.

Joonis 6. Valga valla maksumaksja aasta keskmine sissetulek (2019– 2024, TSD deklaratsioonide alusel, sesoonselt korrigeeritud, palgatulu intressi saajateta)

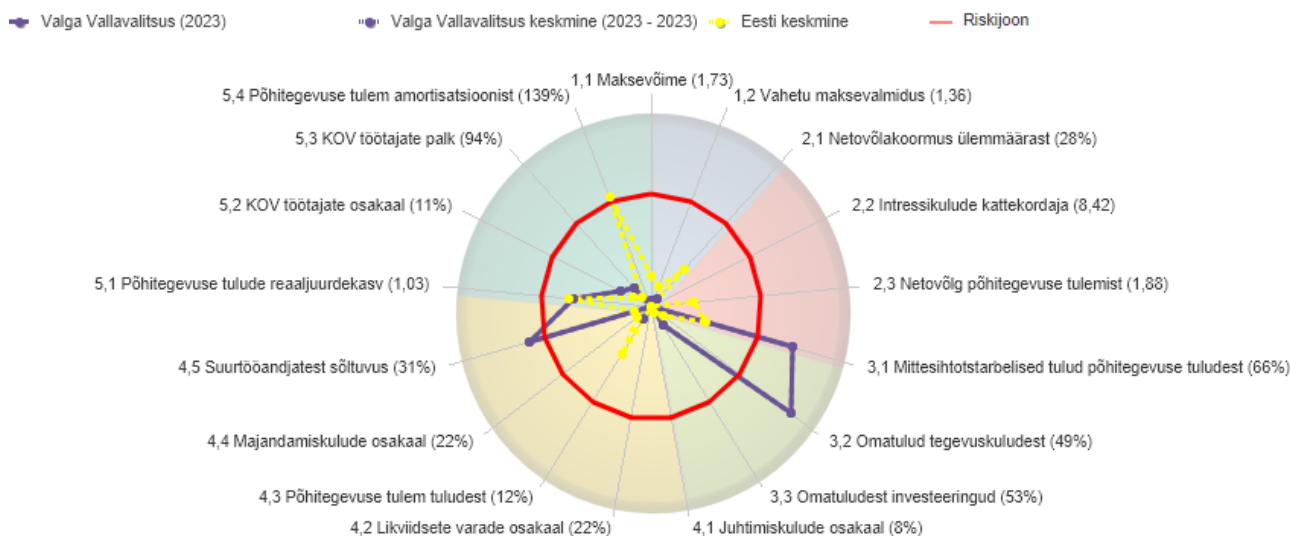
Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Märkus: 2024. aasta arvestuses on periood jaanuar kuni juuni (k.a)

Omavalitsus ise on piirkonnas oluline tööandja – Valga valla konsolideerimisgrupis töötab pisut alla kümnendiku kogu valla tööealisest elanikkonnast. Piirkonna suurimad erasektori tööandjad töötajate arvu poolest on Valga Haigla AS, Atria Eesti AS, Sami Tootmine AS, Masi Jeans OÜ, Valga Depoo AS, Aclima OÜ, Valgamaa Kutseõppekeskus ja Laatre Piim AS. Suurimad

tööjõumaksude maksjad on Valga Haigla AS, Atria Eesti AS, Sami Tootmine AS, Valgamaa Kutseõppekeskus, Keil M.A OÜ, Aclima OÜ, Otolux AS, Laatre Piim AS, ja Valga Depoo AS⁵. Peamised ettevõtluse tegevusvaldkonnad Valga vallas on hulgi- ja jaekaubandus (18% registreeritud ettevõtetest), põllu- ja metsamajandus (17%), ehitus (13%) ja töötlev tööstus (7%).

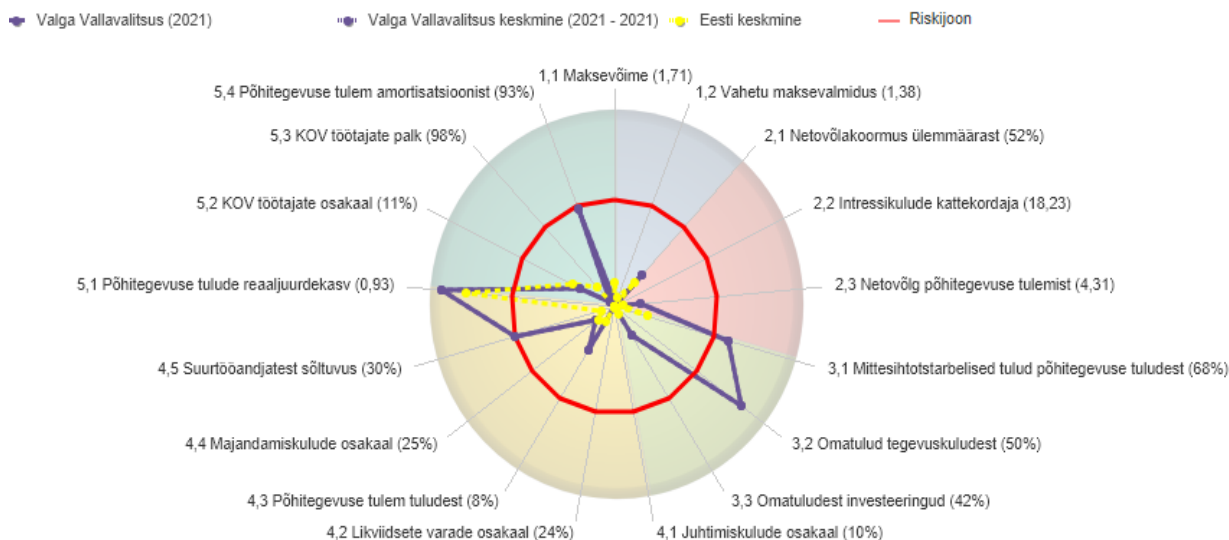
Joonisel 7 on visualiseeritud Rahandusministeeriumi poolt koostatud finantsvõimekuse radarid⁶ viimastel andmetel 2023. aasta kohta (joonisel esimene visuaal) ja eelmise eelarvestrateegia koostamise seisuga 2021. aasta kohta (joonisel teine visuaal). Radarid kirjeldavad läbi 17 näitaja (kategooriates lühiajaline maksevõime, pikaajaline maksevõime, iseseisvus, paindlikkus ja jätkusuutlikkus) Valga valla finantsseisundit ja selle jätkusuutlikkust. Dünaamikas on näha, et kahe aasta vaates on paranenud põhitegevuse tulude reaaluurdekasv ja põhitegevuse tuleamortisatsioonist. Lühikeses ajaaknas ei saa sellest teha lõplikke järeldusi, kui tendents jääb püsima aastateks, signeerib see jätkusuutlikumat tegevust. Negatiivses aspektis on omavalitsus endiselt suuresti sõltuv üksikutest suurtööstajatest. Metoodika kohaselt näitab nimetatud mõõdik kümne suurema tööstaja poolt arvestatud tulumaksu osakaalu laekunud tulumaksu kogusummast. Valga vald saab endiselt kolmandiku oma maksutuludest üksikute (suur)tööstajate käest ja kokkuvõttes sõltub suuresti nende ettevõtete käekäigust ka valla enda tulubaas. Punasest riskijoonest väljapoole ulatuvad veel kaks iseseisvuse näitajat (mittesihtotstarbeliste tulude ja omatulude osakaal tegevuskuludest), mis viitab kohaliku omavalitsusüksuse tulubaasi suurele sõltuvusele välistest rahastamisallikatest.

⁵ Maksu- ja tolliamet: Avaandmed: maksulaekumise, statistika, Tasutud maksud, käive ja töötajate arv I kvartal 2024. Kasutatud andmeid seisuga 10.07.2024.

URL:<https://www.emta.ee/eraklient/amet-uudised-ja-kontakt/uudised-pressiinfo-statistika/statistika-ja-avaandmed#tasutud-maksud-uldinfo>

⁶ Riigiraha: Juhtimisinfo, kohalike omavalitsuste lisaandmed, finantsradar. Kasutatud andmeid seisuga 10.07.2024. URL:<https://riigiraha.fin.ee/QvAJAZZfc/opendoc.htm?document=riigiraha.qvw&lang=en-US&host=local&anonymous=true/>

Joonis 7. Valga valla finantsradar (2023 ja 2021. aasta näitajate alusel)

Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Tabel 3. Finantsvõimekuse radari mõõdikute kirjeldused

Näitaja	Valem	Näitaja kirjeldus ja seos RISKIJOONEGA
Lühiajaline maksevõime		
maksevõime	käibevara ÷ lühiajalised kohustused	Lühiajalise maksevõime näitajad kirjeldavad KOVi võimet tasuda lühiajalisi kohustusi tähtaegselt. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et KOVil võib tekkida raskusi lühiajaliste kohustuste täitmisega.
vahetu maksevalmidus	raha kassas ja pangakontodel ÷ lühiajalised kohustused	Näitaja kirjeldab KOVi võimet katta võlausaldajate lühiajalised nõuded käibevaraga. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi võimekus lühiajalisi kohustusi täita.
Pikaajaline maksevõime		
netovõlakoorumus ülemmäärast	$((\text{võlakohustused} - \text{likviidsed varad}) \div \text{põhitegevuse tulud}) \div \text{KOV individuaalne netovõlakoorumuse ülemmäär}$	Näitaja kirjeldab KOVi kasutamata võõrkapitali kaasamise potentsiaali. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.
intressikulude kattekordaja	$\text{põhitegevuse tuleml} \div \text{intressikulu}$	Näitaja kirjeldab KOVi võimet tasuda põhitegevuse tulemi arvelt intressikulusid. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali teenindamise võimekus.
netovõlg põhitegevuse tulemist	$(\text{võlakohustused} - \text{likviidsed varad}) \div (\text{põhitegevuse tuleml} - \text{intressikulu})$	Näitaja kirjeldab, mitme aasta jooksul on KOV võimeline tasuma enda võlakohustused, kui netovõlg väheneb graafikujärgselt ja põhitegevuse tuleml ning intressikulu jäävad konstantseks. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.
Iseseisvus		
Iseseisvus näitajad kirjeldavad sõltuvust välisest finantseerimisest. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOVi tulubaasi sõltuvus välistest rahastamisallikatest, mille puudumisel võimekus iseseisvalt hakkama saada võib sattuda ohtu.		

mittesihotstarbelised tulud põhitegevuse tuludest	(põhitegevuse tulud – saadud toetused (v.a tasandusfond)) ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad mittesihotstarbelised tulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOVi tulubaasi sõltuvus välistest rahastamisallikatest.
omatulud tegevuskuludest	(tegevustulud – saadud toetused) ÷ tegevuskulud	Näitaja kirjeldab KOVi omatulude suhet tegevuskuludesse. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOVi sõltuvus tegevuskulude rahastamisel välistest rahastamisallikatest.
omatuludest investeringud	(investeeringukulud – põhivara soetuse toetus) ÷ investeeringukulud	Näitaja kirjeldab KOVi sõltuvust välistest rahastamisallikatest investeringute ellu viimisel. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suuremal määral toetub KOVi taristu arendamine välistele rahastamisallikatele.
Paindlikkus		
Paindlikkuse näitajad kirjeldavad võimet reageerida ootamatutele finantsolukordadele. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda vähem on KOVil võimekust, et reageerida ootamatutele finantsväljakutsetele.		
juhtimiskulude osakaal	üldvalitsemise juhtimiskulud ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad üldvalitsemise juhtimiskulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda ebaefektiivsem on KOVi igapäevatöö korraldus.
likviidsete varade osakaal	likviidsed varad ÷ põhitegevuse kulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa põhitegevuse kuludest on KOV võimeline likviidsete varade arvelt katma. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub KOVil likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reserve arvelt katta.
põhitegevuse tuleml tuludest	põhitegevuse tuleml ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab KOVi omafinantseerimise võimekust ning peegeldab võimet reageerida ootamatutele finantsväljakutsetele. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda nõrgem on KOVi positsioon omavahenditest investeringuid teostada ja ootamatutes finantsolukordades iseseisvalt hakkama saada.
majandamiskulude osakaal	majandamiskulud (v.a teenuste sisse ostmisega seotud personalikulud) ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad majandamiskulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda jäigem on KOVi põhitegevuse kulude struktuur ning põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel võib tekkida raskusi põhitegevuse kulude kiireks vähendamiseks, et reageerida ootamatutele finantsolukordadele.
suurtööandjatest sõltuvus	10 suurimalt tööandjalt laekunud tulumaks ÷ kogu laekunud tulumaks	Näitaja kirjeldab KOVi tulumaksu laekumise sõltuvust üksikute ettevõtjate tegevusest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem osa KOVi maksumaksjatest saavad töötasu ühe tööandja käest, mis paneb tulubaasi suurde sõltuvusse üksikute tööandjate tegevusest.
Jätkusuutlikkus		
Jätkusuutlikkus näitajad kirjeldavad suutlikkust pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid nii praegu kui ka tulevikus. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et KOV on pikas perspektiivis finantsiliselt jätkusuutmatu.		
põhitegevuse tulude reaaluurdekasv	(põhitegevuse tulud ÷ põhitegevuse tulud _{n-1}) ÷ (kaalutud keskmine (THI + EHI + keskmise palga kasvu indeks))	Näitaja kirjeldab põhitegevuse tulude reaaluurdekasvu. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda aeglasem on KOVi põhitegevuse tulude kasv võrreldes riiklike üldnäitajate kasvuga.
KOV-i töötajate osakaal	KOV-i (sh SA, MTÜ) valitsussektori töötajate arv ÷ maksumaksjate arv	Näitaja kirjeldab KOVi valitsussektoris töötavate maksumaksjate osatähtsus KOVi maksumaksjatest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi kui ettevõtluskeskkonna atraktiivsus ettevõtjate seas.
KOV-i töötajate palk	50% * KOVi töötajate (v.a juhid) töötasu ÷ (väljamaksed füüsilistele isikutele ÷ maksumaksjate arv) + 50% * KOVi töötajate (v.a juhid) töötasu ÷ KOV-i töötajate töötasu Eesti keskmine	Näitaja kirjeldab KOVi kõigi töötajate (v.a juhid) sissetulekute suhet KOVi elanike keskmisesse sissetulekusse ning kõigi Eesti KOV-i töötajate keskmisesse töötasusse. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on tööjõukulude tõstmise surve eelarves ning madalam konkurentsivõime tööturult ja teiste KOVide töötajate hulgast kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste värvata.
põhitegevuse tuleml amortisatsioonist	põhitegevuse tuleml ÷ amortisatsioon	Näitaja kirjeldab KOVi omafinantseerimise võimekust olemasoleva vara seisundi säilitamiseks. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et väliste rahastamisallikate puudumisel ei suuda KOV omavahenditest vara asendusinvesteeringuid teostada.

3. Eelarvestrateegia aluseks olevad põhilised eeldused

Toetudes eelnevates peatükis kirjeldatud olukorrale makrotasandil ja võttes arvesse Valga valla sotsiaalmajandusliku tausta, on eelarvestrateegia koostamisel aluseks võetud järgmised eeldused:

- Vastavalt juulis 2024 Riigikogu poolt vastu võetud Tulumaksuseaduse muutmise seadusele laekub residendist füüsiliste isikute poolt makstud tulumaks maksumaksja elukohajärgse kohaliku omavalitsuse eelarvesse järgmistes määrades:

	2024	2025	2026	2027+
Residendist füüsilise isiku muult maksustatavalt tulult, v.a kogumispensioni väljamaksetelt	11,89%	11,29%	10,64%	10,23%
Residendist füüsilise isiku riiklikult pensionitulult	2,5%	5,5%	8,5%	10,23%

- Valga valla demograafiline struktuur muutub vähehaaval pensioniealiste suurenemise ja tööealiste arvu vähenemise suunal. Statistikaameti pikaajalise rahvastikuprognoozi kohaselt väheneb Valga valla elanike arv aastatel 2025–2030 keskmiselt –1,45% aastas, samal ajal pensioniealiste arv suureneb +1% aastas. Lisaks on oodata 2024. aasta kokkuvõttes ka töötuse kasvu jätkumist ja selle püsimist tavapärasest kõrgemal tasemel 2025–2026. aastal. Ebasoodsad demograafilised arengud koos suhteliselt kõrge töötuse määraga avaldavad kokkuvõttes negatiivset mõju maksumaksjate arvule. Sellest tulenevalt on eelarvestrateegias 2025 ja 2026. aastal arvestatud maksumaksjate arvu vähenemisega –2% ja ülejäänud perioodil (2027–2030) –1,5% aastas, samal ajal suureneb pensioniealiste hulk keskmiselt +1% aastas;
- Muutused keskmises palgas avaldavad mõju maksutuludele omavalitsuse eelarve tulu poolel. Eesti maksumaksja aasta keskmine sissetulek oli 2023. aastal 1 806 eurot. Valga valla elaniku keskmine jääb riigi keskmisest ligemale neljandiku võrra madalamaks ja vahe Eesti keskmise sissetulekuga ajas pigem suureneb (st Eestis tervikuna kasvab palk kiiremini kui Valga vallas). Sellele tuginedes on strateegias perioodil 2025–2030 arvestatud maksumaksja keskmise sissetulekuna 72..75% vastava aasta Eesti keskmise brutopalgaga prognoosnäitajast;
- Pensionitulu prognoosimisel on baasiks 2024. aasta eeldatav keskmine pension Valga vallas, mis igal aastal kasvab vastavalt indekseerimise valemile ehk 80%se kaalu annab palgakasv ja 20%se kaalu hindade kasv. Palgakasvu ja tarbijahinnaindeksi kasvu puhul on aastatel 2025 ja 2026 aluseks võetud Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvine majandusprognoos ja ülejäänud aastatel on baasiks Rahandusministeeriumi pikk prognoos;
- 2024. aastal on maamaksumäärad Valga vallas 0,5% elamumaa ja maatulundusmaa õuemaa puhul ning 0,5% maatulundusmaa puhul, muu sihtotstarbega maa maksumäär on 1% maa maksustamishinnast. Maamaksu määrade muudatusi Valga vallas strateegiaperioodil kavas ei ole, küll aga rakendub alates 1. jaanuarist 2025 maamaksu aastase kasvu piirang 50% (või 20 eurot), mis esialgsete kalkulatsioonide kohaselt maamaksutulu suurendab. Maamaksu prognoositav tulu saab prognoosperioodil muutuda ka maa maksustamishinna muutudes pärast maa väärtuse korralisi hindamisi Maa-ameti poolt. Viimane korraline hindamine leidis aset 2022. aastal ja tulenevalt Maa hindamise seadusest korratakse hindamist igal neljandal aastal. Uus maa väärtus võetakse maksustamisel aluseks hindamisele järgnevast aastast. Maamaksu 2025. aasta tulu

- prognoos 2025 ja 2026. aastaks on 415 000 eurot. 2026. aasta maa korralisele hindamisele toetudes prognoositakse maamaksutulu suurenemist 2027. aastal +2% võrra;
- Kohalikest maksudest on Valga vallas rakendatud reklaamimaks. Eelarvestrateegia perioodil ei ole plaanis muuta kehtivaid maksumäärasid ega rakendada uusi kohalikke makse;
 - Lasteaiaste ja kooliõpilaste arvu prognoosimisel on eeldatud laste arvu vähenemist keskmiselt –1% aastas. Õppekoha maksumus koolieelsetes lasteasutustes on arvestatud 2025. aastal +5%se aastakasvuga ning järgnevatel aastatel +2%se aastakasvuga. Õppekohamaksumus üldhariduskoolides kehtestatakse riigi tasandil igaks eelarveaastaks ja viimastel aastatel on see suurenenud tempos +3% aastas. Eelarvestrateegias on sellega arvestatud ka kogu prognoosperioodi kestel;
 - 2022. aastal nähtud viimaste aastakümnete kiireim inflatsioon on alates 2023. aastast tasapisi raugenud. Samas on hinnakasv visa taanduma ja sellest tulenevalt jääb eelarvestrateegias veel kahte esimest aastat saatma tavapärasest kõrgem inflatsioonimäär, mis mõjutab Valga valla kulude poolt, eelkõige majandamiskulusid. Ebastabiilsele majandusruumile viidates on eelarvestrateegias 2025. aastal on arvestatud hinnakasvuks +5% ja 2026. aastal +3,2% (need on Rahandusministeeriumi värskemad prognoosid lähiaastateks arvestades koalitsioonileppes kokkulepitut). Edaspidi, perioodil 2027–2030 on kulude kasv arvestatud harjumuspärase 2%lise tarbijahinnaindeksi baasilt või strateegia koostamise ajaks teadaolevatest indikatsioonidest. Tarbijahinnaindeksi muutust on võetud arvesse ka tulupoolel tasuliste teenuste müügi hindade puhul.
 - Keskmisest palgakasvu tempost kiirem miinimumpalga tõus ja pedagoogide töötasu alammäära muutus on avaldanud märkimisväärset mõju ka Valga valla kulueelarvetele ja veavad eelduste kohaselt palgakasvu ka järgneval eelarvestrateegia perioodil. Valga valla personalikulude prognoosimisel on aastatel 2025–2026 arvestatud üldhariduskoolide ja koolieelsete lasteasutuste personalikulude kasvu ca +1% aastas ning alates 2027. aastast 2–6%. Samas käivad hetkel palgaläbirääkimised Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Haridustöötajate Liidu vahel. Tegelikus palgamäärades ei ole osapooled veel lõplikku kokkulepet saavutatud. Jätkusuutlikkuse tagamiseks on võimalik, et kasvavaid personalikulusid tuleb katta osaliselt struktuursete muudatustega asutuste koosseisudes. Ülejäänud struktuuriüksustes ja hallatavate asutuste personalikulude kasvuks on arvestatud 2025. aastal 1% ja järgnevatel aastatel 0,5% aastas.
 - Kultuuriministeeriumis on juba mõned aastad ettevalmistamisel raamatukogude reform, mis mõjutab ka Valga Keskraamatukogule eraldatavat tegevustoetust. Sellest tulenevalt on käesolevas eelarvestrateegias arvestatud, et järk-järgult väheneb riigilt saadav toetus raamatukogu personali töötasude kompenseerimiseks. Teadaoleva informatsiooni kohaselt on alates 2028. aastast planeeritud üksnes teavikute soetamiseks saadava toetusega. Vastavalt riigi toetuse vähenemisele suurenevad samas summas raamatukogu tööjõukulud kohaliku omavalitsuse vahenditest.
 - Uuest eelarveaastast on jõustumas uue maksuna mootorsõidukimaks, mis jaguneb kaheks – aastamaksuks ja registreerimismaksuks (kuulub täitmisele mootorsõiduki omanikuvahetuse korral). Esialgsete arvutuste kohaselt toob see vallale alates 2025. aastast kaasa täiendava väljamineku suurusjärgus 8000 eurot.

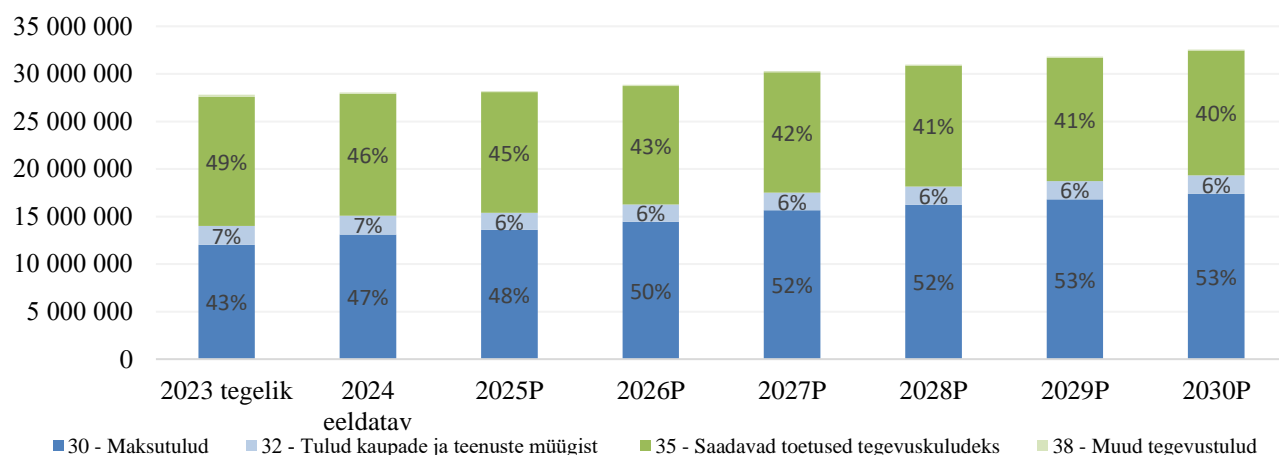
4. Eelarvestrateegia eelarveosad

4.1. Põhitegevuse tulud

Kohaliku omavalitsusüksuse sissetulekud tulevad maksudest, toetustest, teenuste ja vara müügist. Valga valla põhitegevuse tulude prognoos vaadeldaval perioodil on toodud tabelis 4 ja joonisel 8. Tabeli ülesehituse aluseks on Rahandusministeeriumi eelarvestrateegia koostamise vorm, kus põhitegevuse tulud on jaotatud oma sisult nelja valdkonda: maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, saadavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevustulud.

Tabel 4. Valga valla põhitegevuse tulude prognoos (eurodes)

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Põhitegevuse tulud Σ	27 823 989	28 044 488	28 194 187	28 858 256	30 309 431	30 989 915	31 807 570	32 573 573
30 - Maksutulud	12 028 907	13 084 427	13 595 645	14 457 787	15 662 760	16 237 708	16 800 692	17 370 987
32 - Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 976 267	1 991 509	1 803 632	1 793 141	1 841 084	1 897 611	1 935 389	1 974 040
35 - Saadavad toetused tegevuskuludeks	13 584 526	12 850 597	12 672 712	12 482 279	12 678 699	12 725 833	12 940 812	13 095 918
38 - Muud tegevustulud	234 289	117 955	122 198	125 049	126 888	128 764	130 677	132 628

Joonis 8. Valga valla põhitegevuse tulude struktuuri prognoos (% kogutuludest)

Põhitegevuse tulude struktuur on püsinud viimastel aastatel võrdlemisi sarnasena. Valga valla tuludest suurima osa (ca 50%) on seejuures moodustanud saadavad toetused tegevuskuludeks. Riigipoolsed toetused on olnud suured erinevatel põhjustel eraldatud ühekordsete toetuste tõttu (pandemiaaegsed investeeringutoetused, järsult kallinenud energiahindade subsiidiumid, Ukraina sõjapõgenikega seonduvad eraldised ja pedagoogide palga alammäära tõus 2024. aastal). Majanduse madalseisusule ja riigieelarve kasvanud puudujäägile viidates ei ole tõenäoline riigipoolsete toetuste jätkumine viimastele aastatele iseloomulikus tempos. Lisaks on põhitegevuse tulude struktuuri Valga valla puhul muutmas ka käesolevast aastast rakendunud uued põhimõtted KOVdele tulumaksu eraldamise osas – muudelt tuludelt KOVdele eraldatav maksumäär vähenes – 0,07% võrra ja lisandus riiklikelt pensionidelt laekuv tulumaks 2,5%ses määras (maksumäärad muutuvad ka perioodil 2025–2027). Kuna Valga vallas on kogurahvastikus suhteliselt suur osa pensioniealisi elanikke, siis sellest tulenevalt on ka maksutulude osakaal hõivamas põhitegevuse tuludes varasemast suuremat kaalu. Eelkirjeldatud põhjustel prognoositakse, et 2024. aastal

suureneb Valga vallas maksutulude osakaal ca 47%ni põhitegevuse tuludest ja järgmistel eelarvestrateegia perioodi aastatel moodustavad maksutulud põhitegevuse tuludest hinnanguliselt poole. Samal ajal väheneb saadavate toetuste osakaal põhitegevuse tuludest. Seega prognoosi kohaselt muutub eelarvestrateegia kuue aasta jooksul põhitegevuse tulude struktuur – maksutulud on hõivamas 2030. aastaks selle osakaalu, mis siiani on olnud saadud tegevustoetustel ja vastupidi. Kaupade ja teenuste müügitulu absoluutsummas on eelarveperioodil planeeritud enamasti kasvavalt, küll aga väheneb ajas omatulude osakaal põhitegevuse kogutuludest (7%lt 2024. aastal kuni 6%ni 2030. aastal). Muude tegevustulude osakaal põhitegevuse tuludest on marginaalne, jäädes alla 1%.

4.1.1. Maksutulud

Maksutuludest valdava osa (97%) moodustab üksikisiku tulumaks ja ülejäänud 3% maamaks. Kohalikel maksudel, millest Valga vallas on kehtestatud vaid reklaamimaks, on valla eelarves väga väike osakaal.

Tabel 5. Valga valla maksutulud (eurodes)

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
30 - Maksutulud	12 028 907	13 084 427	13 595 645	14 457 787	15 662 760	16 237 708	16 800 692	17 370 987
sh tulumaks	11 627 400	12 687 427	13 167 255	14 028 996	15 225 254	15 799 777	16 362 322	16 932 164
sh maamaks	384 571	384 000	415 000	415 000	423 300	423 300	423 300	423 300
sh reklaamimaks jm maksud	16 935	13 000	13 390	13 792	14 205	14 632	15 071	15 523

Tabelis 6 on esitatud andmed Valga valla 2019–2024 üksikisiku tulumaksu kohta. 2024. aasta kohta on eelarvestrateegia koostamise ajaks teada seitsme esimese kalendrikuu info.

Tabel 6. Valga valla füüsilise isiku tulumaksu tulu (eurodes)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Muutus 19 vs 20	Muutus 20 vs 21	Muutus 21 vs 22	Muutus 22 vs 23	Muutus 23 vs 24
jaan	697 632	750 915	712 808	804 465	887 372	941 335	7,64%	-5,07%	12,86%	10,31%	6,08%
veebr	721 056	766 995	738 575	830 303	901 265	1 036 709	6,37%	-3,71%	12,42%	8,55%	15,03%
märts	860 341	858 514	872 938	917 282	968 606	1 144 097	-0,21%	1,68%	5,08%	5,60%	18,12%
apr	751 578	817 317	849 550	890 918	994 413	1 080 381	8,75%	3,94%	4,87%	11,62%	8,65%
mai	768 768	783 983	798 798	871 460	940 091	1 051 009	1,98%	1,89%	9,10%	7,88%	11,80%
juuni	847 783	822 578	858 406	948 257	1 022 872	1 130 133	-2,97%	4,36%	10,47%	7,87%	10,49%
juuli	782 851	803 845	842 583	897 720	960 129	1 092 370	2,68%	4,82%	6,54%	6,95%	13,77%
aug	764 720	743 019	794 801	859 490	951 310		-2,84%	6,97%	8,14%	10,68%	
sept	776 574	787 509	825 342	916 769	990 592		1,41%	4,80%	11,08%	8,05%	
okt	768 308	795 514	838 628	893 404	951 726		3,54%	5,42%	6,53%	6,53%	
nov	803 057	793 938	835 422	901 885	975 331		-1,14%	5,23%	7,96%	8,14%	
dets	925 311	939 220	1 003 741	1 026 487	1 083 692		1,50%	6,87%	2,27%	5,57%	
	9 467 978	9 663 347	9 971 592	10 758 441	11 627 400	7 476 034	2,06%	3,19%	7,89%	8,08%	

Tulumaksu tulu on aasta-aastalt suurenenud, 2022 ja 2023. aasta tulu suurenemises annavad tooni eelkõige miinimumpalga ja pedagoogide töötasu alammäära suurenemised. Käesoleva aasta esimesed kuud on tulumaksu tulu eelarves võrreldes eelmise aastaga suurenenud, selle põhjuseks

on KOVdele tulumaksu eraldamise meetodika muutus. Kohalikele omavalitsustele laekub 2024. aastast tulumaks 2,5% isikute riiklikult pensionitulult, samal ajal muudelt tuludelt laekuv tulumaksuäär langes 11,89%ni. Sellest tulenevalt on aasta kokkuvõttes prognoositud tulumaksu suurenemine ca 9,12%. Järgnevatel aastatel tulumaksu tulu kasvab aeglasemas tempos 4,6% 2025. aastal kuni 3,38%ni 2030. aastal. Koos maksumäärade muudatustega mõjutavad tulumaksu tulu veel tööturu muudatused ja demograafilised arengud, st maksumaksjate arv, keskmine brutosissetulek, pensionäride arv ja riikliku pensioni suurus. Valla maksumaksjate arv on prognoositud eelarvestrateegia perioodi kestel langevana (elanike arvu vähenemise ja töötuse määra baasilt). Võttes arvesse sotsiaalmajanduslikku olukorda kohapeal, siis keskmise brutotulu kasv ja keskmine pension on arvestatud mõnevõrra väiksemana kui nimetatud näitajad Eesti keskmisena (vt tabel 6).

Tabel 7. Üksikisiku tulumaksu arvestuse aluseks olevad andmed Valga vallas

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Maksumaksjate arv	5 916	5 740	5 625	5 513	5 430	5 349	5 268	5 189
Maksumaksjate arvu muutus, YoY %	-1,17%	-2,97%	-2,00%	-2,00%	-1,50%	-1,50%	-1,50%	-1,50%
Pensionäride arv	***	3 788	3 826	3 864	3 903	3 942	3 981	4 021
Pensionäride arvu muutus, YoY %	***	***	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Brutotulu in kohta kalendrikuus	1 349	1 458	1 470	1 543	1 685	1 766	1 845	1 928
Brutotulu kasv, Valga vald	10,21%	8,08%	0,84%	4,95%	4,81%	4,81%	4,50%	4,47%
Brutopalgak kasv, Eesti keskmine	11,50%	6,00%	5,10%	5,00%	4,80%	4,80%	4,50%	4,50%
Tulumaks	11 627 400	12 687 427	13 167 255	14 028 996	15 225 254	15 799 777	16 362 322	16 932 164
Tulumaksu tulu muutus, YoY %	8,08%	9,12%	3,78%	6,54%	5,14%	3,77%	3,56%	3,48%
KOVdele brutotulult tulumaksu eraldamise määr	11,96%	11,89%	11,29%	10,64%	10,23%	10,23%	10,23%	10,23%
KOVdele pensionitulult tulumaksu eraldamise määr	0,00%	2,50%	5,50%	8,50%	10,23%	10,23%	10,23%	10,23%

Kohalikest maksudest on Valga vallas rakendatud reklaamimaks. Õigusakt, mis reguleerib välireklaami paigaldamist ja maksustamise tingimusi, on kehtestatud Valga Vallavolikogu 30.03.2022. aasta määrusega nr 10 „Reklaami paigaldamise kord ja reklaamimaks“. Määruse viimase redaktsiooniga maksumäärasid ei muudetud. Maksumäärasid ei ole plaanis muuta, ega kehtestada uusi kohalikke makse kogu eelarvestrateegia perioodil. Reklaamimaksu tulu kogu eelarvestrateegia perioodi vältel on prognoositud 2024. aastal eelarvestatud baasilt arvestades 3%se iga-aastase kasvuga.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub täies ulatuses kohaliku omavalitsuse eelarvesse. Maamaks on kavandatud kehtivate piirmäärade alusel: elamumaa ja maatulundusmaa õuemaa maamaksuäär on 0,5% ning maatulundusmaa maksumäär samuti 0,5%, muu sihtotstarbega maa maksumäär on 1% maa maksustamishinnast. Strateegiaperioodil maamaksutulude planeerimisel võimalike muutustega maksustamismäärades ei ole arvestatud, küll aga suurendab esialgsete kalkulatsioonide kohaselt maamaksu tulu 50% (20 eurose) kaitsemehhanismi rakendumine 2025. aastal. Sellest tulenevalt on eelarvestrateegias arvestatud, et maamaksu tulu 2025. aastal suureneb

415 000 euronit ja jääb sellele tasemele ka 2026 aastal. Ligikaudu 2%lise suurenemisega on arvestatud 2027. aastal seoses maade korralise hindamisega sellele eelneval aastal.

4.1.2. Tulud kaupade ja teenuste müügist

Kaupade ja teenuste müügi all kajastuvad vallavalitsuse ja tema hallatavate asutuste teenitav tulu erinevate teenuste osutamisest ja kaupade müügist: lasteaedade koha- ja õppetasu, huvikoolide õppemaksud, laekumised teistelt omavalitsustelt eelkooliealiste ja õpilaste kohamaksu eest, sotsiaalteenuste osutamine, rendid, metsatulu, riigilõivud jms.

Tabel 8. Valga valla omatulude prognoos (eurodes)

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
32 - Tulud kaupade ja teenuste müügist Σ	1 976 267	1 991 509	1 803 632	1 793 141	1 841 084	1 897 611	1 935 389	1 974 040
320 - Riigilõivud	13 389	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000
3220 - Tulu haridusasutuste tegevusest	634 991	622 111	675 168	692 281	705 972	720 044	734 510	749 384
3221 - Tulu kultuuri- ja kunstiasutuste tegevusest	93 811	116 972	122 821	125 048	127 549	130 100	132 702	135 356
3222 - Tulu spordiasutuste tegevusest	42 033	40 720	53 635	45 031	56 132	67 251	68 596	69 968
3224 - Tulu sotsiaalalalasest tegevusest	643 758	762 139	463 738	437 591	438 418	447 186	456 130	465 252
3225 - Tulu elamu- ja kommunaalasutuste tegevusest	40 030	36 300	38 115	39 335	40 121	40 924	41 742	42 577
3226 - Tulu keskkonnavalasest tegevusest	0	0	0	0	0	0	0	0
3229 - Tulu üldvalitsemisest	1 100	2 613	2 744	2 831	2 888	2 946	3 005	3 065
3231 - Tulu metsamajandusest	238 490	150 000	157 500	162 540	165 791	169 107	172 489	175 939
3233 - Üüri- ja renditulud	259 848	248 654	277 911	276 484	292 214	308 054	314 215	320 499
3237 - Tulu õiguste müügist	0	0	0	0	0	0	0	0

Tulu prognoosimisel koolitusteenuse osutamisest teistele omavalitsustele on arvestatud lasteaia kohamaksu suurenemisega 2025. aastal +5% ja järgnevatel aastatel +2%. Riiklikul tasandil kinnitatavaid üldhariduskoolide kohamaksu on suurendatud viimastel aastatel tavapäraseks muutunud +3% võrra. Teiste KOVde registris olevate õpilaste arvu prognoosimisel on baasiks 2023–2024. aasta madalamad näitajad. Valga vallas reguleerib lapsevanema poolset osalustasu koolieelse lasteasutuse rahastamisel Valga Vallavolikogu 23.11.2022 määrus nr 29 „Valga valla koolieelse lasteasutuse rahastamisel vanemate poolt kaetava osa määra kehtestamine“. Määrusega on kehtestatud osalustasu ühe lapse kohta 3%ses määras Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud palga alammäärast. Osalustasu jaguneb omakorda 60% kohatasuks ja 40% õppetasuks. 2024. aastal kehtivat alampalka arvestades on lapsevanema osa koolieelses lasteasutuses 24,60 eurot, millest kohatasu on 14,76 eurot ja õppetasu 9,84 eurot. Igal järgneval aastal on eelarvestrateegias arvestatud 5%lise alampalka kasvuga. Lasteaedade toidurahade prognoosimisel on arvestatud linna lasteaedade toidupäeva maksumusega (5,35 eurot, millest Valga valla osalus on 2,60 eurot ja lapsevanema osalus 2,75 eurot)⁷ ja maapiirkondade lasteaedades kehtiva toidupäeva maksumusega (1,72 eurot, millest Valga valla osalus on 0,32 eurot ja lapsevanema osalus 1,40 eurot)⁸. Toidurahade maksumuse puhul on arvestatud iga-aastase kallinemisega vastavalt

⁷ Valga Vallavalitsuse 27.02.2023 korraldus nr 62 „Valga linna lasteaedades Buratino, Kaseke ja Walko toidupäeva maksumuse osaline katmine valla eelarvest“

⁸ Valga Vallavalitsuse 08.09.2021 korraldus nr 337 „Toidupäeva maksumuse kinnitamine Valga valla lasteaedades“

tarbijahinnaindeksi prognoositavale muutusele. Laste arv koolieelsetes lasteasutustes on koha- ja õppetasude ning toidurahade arvestamisel prognoositud langevana arvestusega –1% aastas. Huvikoolide õppemaksu suurus on reguleeritud Valga Vallavolikogu 23.11.2022 määrusega nr 30, mille kohaselt on õppetasu suurus Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses 10 eurot õpilase kohta kuus ja Valga Muusikakoolis sõltuvalt õppekavast 10–45 eurot kuus. Õppetasude kasv on planeeritud korrelatsioonis tarbijahindade iga-aastase muutusega. Kokkuvõttes tulu haridusasutuste majandustegevusest 2024. aastal aasta võrdluses pisut väheneb teistele KOVdele koolitusteenuse vähenemise ja õppekavavälise tulu prognoosi tõttu. Järgnevatel aastatel on haridusasutuste tulu prognoositud kasvavana keskmiselt +2..9% aastas.

Tulu kultuurialasest tegevusest on 2024. aastal Tartu2024 Kultuuripealinna programmist tulenevalt mõnevõrra järsuma kasvuga. Alates 2026. aastast eeldatakse tavapäraselt 2..5%list tulu kasvu jätkumist.

Tulu spordialasest tegevusest jääb prognooside kohaselt kasvama tarbijahinnakasvu tempos. Perioodil 2025–2026 on eeldatud, et käivituvad Valga ujula II etapi arendustööd, mistõttu neil aastatel on ujula piletitulu (eraisikutelt) planeeritud mõnevõrra väiksemana. Alates 2027. aastast, kui arendustööd on eeldatavalt lõppenud, saab ujula olema avatud kõigile huvilistele ja laekuv tulu eelduste kohaselt kasvab poole võrra.

Tulu sotsiaalabialasest tegevusest väheneb prognooside kohaselt 2025. aastal märkimisväärselt pärast projekti „Isikukeskse erihoolekande teenusmudeli rakendamine kohalikus omavalitsuses 2023-2024“ lõppemist teadaoleva kohaselt 31.12.2024. Tulude jätkuv vähenemine 2026. aastal on tingitud Valgamaa hoolduskoordinatsiooni projekti lõppemisest. Muude sotsiaalabialase tegevuse tulu (Valga Perekeskus Kurepesa teenused, koduhooldusteenuste ja sotsiaaltranspordi müük, Valga Aktiviseerimiskeskuse varjupaigategenuse müük, Karula Hooldemaja kohamaksumus) on planeeritud kasvavalt, arvestades iga-aastast tarbijahinnaindeksi muutust.

Elamu- ja kommunaalasutuste majandustegevuse tulu laekub valdavas osas Valga Sauna piletitulust. Asutuses on piletihinnad senisel kujul kehtivad alates 2023. aastast, käesoleva eelarvestrateegiaga on planeeritud piletitulu 2024. aasta baasilt, arvestades iga-aastast hindade muutust.

Tulu üldvalitsemisest hõlmab abielu sõlmimise teenust nii Valga Raekojas kui väljaspool. Eelarvestrateegia perioodi tulu prognoosi aluseks on 2024. aasta eelduslik tulu, arvestades igal aastal juurde hindade kallinemise komponenti.

Tulu metsamajandusest on prognoositud teadmises, et aastane raiemaht püsib kogu eelarvestrateegia vältel võrdlemisi konstantsena. Eeldades, et raiutava puidu sortiment suures osas ei muutu, on kasv prognoositud 2024. aasta eelarvestatud tulu baasilt arvestades igal aastal juurde tarbijahinnaindeksi muutuse.

Üüri- ja renditulude osas on elektri- ja küttekulude hinnalangus tinginud ka mõningase üüritulude vähenemise 2024. aastal võrreldes aasta varasemaga. Järgnevatel aastatel on tulude kasv kooskõlas hindandega prognoositava muutusega, v.a 2027. aasta suurem kasv, mis tuleneb lisandunud renditulust juriidilistelt isikutelt Valga ujula kasutamise eest.

Kokkuvõttes langevad prognoosiperioodi esimesel aastal (2025) omatulud aasta võrdluses üle 187 tuh euro (–9%), mis on suures osas tingitud sotsiaalhoolekande projekti lõppemisest. Edaspidi, aastatel 2027–2030 on omatulud prognoositud kasvavana 2..3% aastas.

4.1.3. Saadavad toetused tegevuskuludeks

Saadavatest toetustest moodustavad suurima osa riigieelarvelised tasandus- ja toetusfondi eraldised (tabel 9). Tasandusfond on mõeldud tasandama erineva finantsuutlikkusega valdade ja linnade võimekust kohaliku omavalitsuse üksustele pandud ülesannete täitmisel. Tasandusfondi suurus ja jaotamise aluseks olevate arvnäitajate väärtused määratakse kindlaks iga-aastase riigieelarvega. Jaotamisel võetakse arvesse kohaliku omavalitsuse üksusele laekuv tulumaks ja maamaks, kohaliku omavalitsuse üksuse elanike arv ja muud kohaliku omavalitsuse üksuse erisused. Seega on tasandusfond pöördvõrdeliselt seotud maksutulude laekumisega (maksutulude suurem laekumine vähendab tasandusfondi eraldist ja vastupidi). Kuna tulu- ja maamaksutulu on käesolevas eelarvestrateegias arvestatud kasvavana, siis sellest tulenevalt ei ole arvestatud tasandusfondi suurenemisega ühelgi prognoosiperioodi aastal.

Tabel 9. Saadavad toetused tegevuskuludeks (eurodes)

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
35 - Saadavad toetused tegevuskuludeks	13 584 526	12 850 597	12 672 712	12 482 279	12 678 699	12 725 833	12 940 812	13 095 918
35200 - Tasandusfond	4 194 598	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813
35201 - Toetusfond	7 928 296	7 109 330	6 988 748	6 911 033	7 071 929	7 241 826	7 421 261	7 610 809
3500 - Muud saadud toetused tegevuskuludeks	1 461 632	551 455	494 151	381 433	416 957	294 193	329 739	295 295

Toetussfondi raha jaotatakse kooskõlas toetusfondi määrusega. Viimaste aastate suundumus on olnud mitmete toetusfondi eraldiste arvamine üldisesse tasandusfondi. Nii on alates 2024. aastast liikunud tasandusfondi koosseisu asendus- ja järelhooldusteenuse toetus, eakate sotsiaalhoolekande toetus ja matusetoetus. Toetusfondi hulka kuuluvad 2024. aastal üldharidustoetus, koolieelsete lasteasutuste õpetajate töjõukulude toetus, noorte huvitegevuse toetus, suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetus, toimetulekutoetuse maksmise hüvitis, kohalike teede hoiu toetus ja rahvastikutoimingute hüvitis. Sellise teadmisega on arvestatud ka eelarvestrateegia perioodi toetusfondi eraldiste prognoosimisel. Viimaste aastate näitel on toetusfondi eraldised pigem vähenenud või jäänud endisele tasemele, v.a üldharidustoetus. Sellest ja praegusest majanduslikust olukorrast tulenevalt on käesolevaks eelarveperioodiks toetusfondi eraldiste prognoos konservatiivne. Aastatel 2025 ja 2026 ei ole planeeritud ühegi eraldise kasuga. Erandiks on siinkohal üldhariduskoolide tõhustatud ja eritoe tegevustoetus, mille vähene kasv on tingitud eritoe olevate laste arvu suurenemisest. Ülejäänud toetusfondi eraldised on järgneval kahel aastal pigem kahaneva trendiga ja see tuleneb rahvastiku (sh laste arvu) kahanemisest ajas. Alates 2027. aastast on prognoositud 3%list kasvu koolieelsete lasteasutuste õpetajate töjõukulude toetuse osas, 4%list kasvu üldhariduskoolide õpetajate palgatoetuse osas ning 1,7%list kasvu üldhariduskoolide tõhustatud ja eritoe tegevustoetuse osas (tabel 10). Tegelikud toetusfondi toetused kinnitab Vabariigi Valitsus iga eelarveaasta alguseks, arvestades riigieelarve võimalusi, muutusi piirmäärades jm asjaolusid. Kui toetusfondi kaudu

eraldatavad vahendid konkreetsel eelarveaastal muutuvad, siis sama summa võrra muutuvad tulevikus ka eelarve kulud, sest igal eraldisel on kindel sihtotstarve.

Tabel 10. Toetusfondi eraldised (eurodes)

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
35200 - Tasandusfond	4 194 598	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813
35201 - Toetusfond	7 928 296	7 109 330	6 988 748	6 911 033	7 071 929	7 241 826	7 421 261	7 610 809
Rahvastikutoimingute hüvitis	19 096	15 073	13 566	12 209	10 988	9 889	8 900	8 010
Noorte huvitegevuse toetus	202 154	233 759	233 759	233 759	233 759	233 759	233 759	233 759
Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus	125 310	133 963	133 963	133 963	137 982	142 121	146 385	150 777
Üldharidustoetus	4 687 362	4 977 120	4 858 061	4 781 706	4 939 808	5 106 669	5 282 832	5 468 883
<i>Üldhariduskoolide õpetajate palgatoetus</i>	<i>3 892 107</i>	<i>4 113 381</i>	<i>3 996 280</i>	<i>3 921 491</i>	<i>4 080 780</i>	<i>4 248 452</i>	<i>4 425 055</i>	<i>4 611 180</i>
<i>Üldhariduskoolide direktorite ja õppealajuhatajate palgatoetus</i>	<i>180 387</i>	<i>180 387</i>	<i>180 387</i>	<i>180 387</i>	<i>180 387</i>	<i>180 387</i>	<i>180 387</i>	<i>180 387</i>
<i>Õppekirjanduse toetus</i>	<i>78 432</i>	<i>75 411</i>	<i>73 595</i>	<i>71 842</i>	<i>70 150</i>	<i>68 518</i>	<i>66 944</i>	<i>65 427</i>
<i>Üldhariduskoolide personali täiendkoolituse toetus</i>	<i>24 259</i>	<i>24 259</i>	<i>24 259</i>	<i>24 259</i>	<i>24 259</i>	<i>24 259</i>	<i>24 259</i>	<i>24 259</i>
<i>Kultuurirahvastuse toetus</i>	<i>15 469</i>	<i>15 034</i>	<i>14 666</i>	<i>14 316</i>	<i>13 979</i>	<i>13 654</i>	<i>13 340</i>	<i>13 038</i>
<i>Koolilõunatoetus</i>	<i>240 100</i>	<i>229 600</i>	<i>224 025</i>	<i>218 643</i>	<i>213 449</i>	<i>208 438</i>	<i>203 606</i>	<i>198 947</i>
<i>Üldhariduskoolide tõhustatud ja eritoe tegevustoetus</i>	<i>256 608</i>	<i>339 048</i>	<i>344 850</i>	<i>350 768</i>	<i>356 804</i>	<i>362 961</i>	<i>369 241</i>	<i>375 646</i>
Suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abiosutamise toetus	44 114	38 711	38 696	38 692	38 688	38 685	38 681	38 677
Toimetulekutoetuse maksmise hüvitis	1 269 136	1 225 933	1 225 933	1 225 933	1 225 933	1 225 933	1 225 933	1 225 933
Kohalike teede hoiu toetus	479 469	484 771	484 771	484 771	484 771	484 771	484 771	484 771

Muude saadud tegevustoetuste all moodustavad suurema osa erinevate ministeeriumite sihtotstarbelised toetused raamatukogule, muuseumile ja ühistranspordi korraldamiseks. Kultuuriministeeriumi tegevustoetused Valga Muuseumile ja Valga Keskraamatukogule on viimasel aastal vähenenud. Seoses käimasoleva raamatukogude reformiga on strateegias arvestatud, et raamatukogude tegevustoetus väheneb ajas veelgi ja hetkel teadaoleva põhjal säilib alates 2028. aastast üksnes teavikute soetamise toetus. See suurendab samavõrra Valga Keskraamatukogu tööjõukulusid kohaliku omavalitsuse eelarvest. Lisaks eelmainitud tegevustoetustele kuuluvad selle tululiigi alla veel väiksemad, sageli ühekordsed toetused nagu Päästeameti „Kodud tuleohutuks“ projektitoetus, noortegarantii tugisüsteemi projekti rahastus, koolipiima ja -puuvilja toetused, toetused riigieelarvest kohalike omavalitsuste volikogu, Riigikogu ja Euroopa Parlamendi valimiste läbiviimiseks ning tuuleparkide eriplaneeringu menetluse võimestamise toetus. Eelarvestrateegia perioodil on eelmainitud toetuste suuruse prognoosimisel lähtutud eelnevate aastate statistikast ja hetkel teadaolevat informatsioonist.

4.1.4. Muud tegevustulud

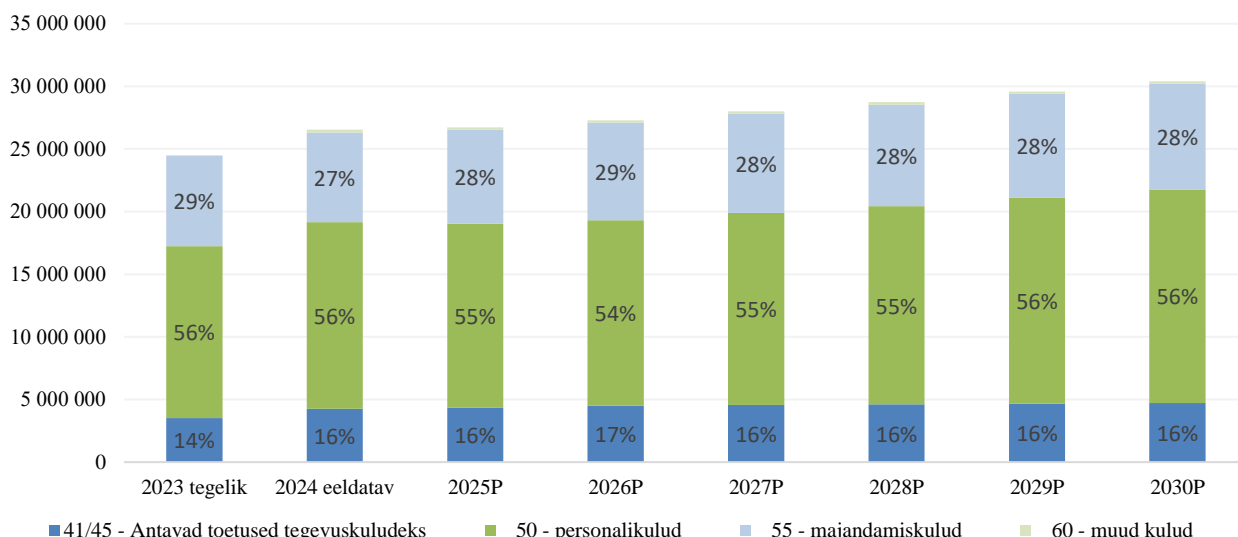
Muud tegevustulud moodustavad põhitegevuse tuludest alla 1%. Siin all kajastuvad vee erikasutustasud, kaevandusõiguse tasud, saastetasud, alla põhivara alampiiri jääva vara müügist laekuv tulu jm etteteadmata tulud. Kõik keskkonnatasud on kogu strateegiaperioodil prognoositud muutumatuna 2024. aasta baasilt, vara müügitulu puhul on lisaks arvestatud iga-aastase tarbijahinnaindeksi muutusega.

4.2. Põhitegevuse kulud

Valga valla põhitegevuse kulude prognoos on toodud tabelis 11 ja joonisel 9. Vastavalt KOFS reeglitele on põhitegevuse kulud jaotatud oma sisult kahte valdkonda: antavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevuskulud. Antavate toetuste all kajastatakse toetusi füüsilistele isikutele ning tegevus- ja projektitoetusi juriidilistele isikutele. Muud tegevuskulud jagunevad omakorda personalikuludeks, majandamiskuludeks ja muudeks kuludeks.

Tabel 11. Valga valla põhitegevuse kulude prognoos (eurodes)

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Põhitegevuse kulud Σ	24 473 067	26 549 712	26 713 252	27 291 920	27 993 077	28 731 237	29 585 860	30 406 919
41/45 - Antavad toetused tegevuskuludeks	3 510 827	4 265 062	4 369 008	4 509 565	4 560 753	4 612 968	4 666 231	4 720 562
Muud tegevuskulud	20 962 240	22 284 649	22 344 244	22 782 355	23 432 324	24 118 269	24 919 630	25 686 358
50 - personalikulud	13 738 955	14 884 014	14 663 219	14 806 626	15 339 731	15 810 686	16 452 267	17 045 151
55 - majandamiskulud	7 219 100	7 170 836	7 501 125	7 790 829	7 907 693	8 117 683	8 277 462	8 446 306
60 - muud kulud	4 185	229 799	179 900	184 900	184 900	189 900	189 900	194 900

Joonis 9. Valga valla põhitegevuse kulude struktuuri prognoos (% kogutuludest)

Kulude struktuuris ei ole eelarvestrateegia perioodil kavandatud suuremaid muutusi. Jätkuvalt saab suurim kululiik olema tööjõukulud, mis moodustavad 55..56% põhitegevuse kogukuludest. Majandamiskulud moodustavad põhitegevuse kuludest järgnevatel aastatel 28..29% ja antavad toetused 15..17%. Absoluutsummas kasvavad põhitegevuse kulud aasta-aastalt. Selleks, et säilitada vastavus KOFS finantsdistsipliini tagamise meetmele, ehk hoida eelarve tasakaalus ja tagada võetud laenude teenindamise võimekus, on põhitegevuse kulud kavandatud strateegiaperioodil väiksemaks põhitegevuse tuludest. Keerulises majanduse olukorras ja piiratud sissetulekute puhul on see võrdlemisi suur väljakutse ning nõuab eelolevatel aastatel head finantsdistsipliini, kulude optimeerimist ja seab rahalisi piiranguid vajalike investeeringute tegemisel.

4.2.1. Antavad toetused tegevuskuludeks

Antavad toetused koondavad toetusi nii füüsilistele, kui ka juriidilistele isikutele. Füüsiliste isikute toetused hõlmavad sarnaselt varasematele aastatele sünnitoetusi (makstavad kolmes osas vastavalt lapse vanusele), koolitoetust kolme ja enamalapseliste peredele ning ranitsatoetust kooliteed alustavatele lastele, erinevaid õppetoetusi, toimetuleku- jm sotsiaaltoetusi.

Tabel 12. Valga valla antavate toetuste prognoos (eurodes)

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Antavad toetused tegevuskuludeks	3 510 827	4 265 062	4 369 008	4 509 565	4 560 753	4 612 968	4 666 231	4 720 562
41 - toetused füüsilistele isikutele	2 540 359	3 211 903	3 314 822	3 441 226	3 483 324	3 526 265	3 570 064	3 614 739
4500 - sihtotstarbelised toetused juriidilistele isikutele	546 026	606 448	626 728	640 356	649 146	658 112	667 258	676 586
452 - mittesihotstarbelised toetused juriidilistele isikutele	424 442	446 712	427 458	427 983	428 282	428 591	428 909	429 237
41 - muutus, YoY %	***	26%	3%	4%	1%	1%	1%	1%
45 - muutus, YoY %	***	9%	0%	1%	1%	1%	1%	1%

Füüsilistele isikutele antavate toetuste summad on planeeritud vastavalt 2024. aastal kehtinud määradele ja planeeritud enamasti muutumatuna. Erandiks on need kulud, mis on seotud riigipoolse toetusfondi eraldisega ja kavandatud lähtuvalt eraldise suurusest. Ainsana on suurendatud kulupõhiseid toetusi nagu koolitransporditoetus ja täiendavaid sotsiaalabitoetusi ravimite, arstiabi kulude, eluaseme kulude katteks vms põhjusel. Uute juhiste kohaselt kajastatakse füüsilistele isikutele antavate toetuste all ka eakate hooldamise kulud. See on ka põhjus, miks kululiigi kokkuvõttes summa 2024. aastal võrreldes aasta varasemaga on kasvanud. Eakate hoolduse kulud on planeeritud tulenevalt inflatsioonilise keskkonna püsimisest 2025 ja 2026. aastal +10%se kasvuga ning järgnevatel aastatel +2%se aastakasvuga. Lisaks on viimastel aastatel riik eraldanud sihtotstarbelisi toetusi Ukraina sõjapõgenike üürikulude katteks. Strateegias on arvestatud, et sõjapõgenike ajutine kaitse kehtib 2025. aasta esimese kvartali lõpuni. Seoses sellega on planeeritud üürikulu hüvitise vähenemine 2025. aastal ja järgnevatel aastatel selle toetusega arvestatud ei ole. Kokkuvõttes füüsilistele isikutele suunatud toetused kasvavad eelarvestrateegiaperioodil keskmiselt 1.4% aastas.

Toetused juriidilistele isikutele jagunevad kaheks: sihtotstarbelised ja mittesihotstarbelised. Siia alla on planeeritud linnaliini dotatsioon, liikmemaksud katusorganisatsioonidele (Valgamaa Arenguagentuur, Eesti Linnade- ja Valdade Liit, Eesti Jäätmehoolduskeskus, Valgamaa Ühistranspordikeskus, Valgamaa Partnerluskogu, Valgamaa-Jämtlandi lääni Majandusühistu), samuti tegevustoetused Valgamaa Isamaalise Kasvatuse Muuseumile (sh Milfesti korraldustoetus), spordi-, sotsiaal-, kultuuri- ja külaliikumise valdkondade organisatsioonidele. Suuremas osas on juriidilistele isikutele antavad toetused kavandatud muutumatuna. Kasvavalt, arvestades iga-aastast tarbijahinnaindeksi muutust on planeeritud linnaliini dotatsioon. Vähendatud on sotsiaalvaldkonna organisatsioonidele eraldatavaid tegevustoetusi.

4.2.2. Muud tegevuskulud

Muude tegevuskulude prognoosimisel on aluseks võetud eelmiste perioodide tegelik täitmine, mida on teadaolevale informatsioonile tuginedes vastavalt olukorrale kas vähendatud või

suurendatud (sõltuvalt konkreetsest situatsioonist kas tarbijahinnaindeksi baasilt või strateegia koostamise ajaks teadaolevatest indikatsioonidest).

Personalikulude kasv eelarvestrateegia koostamise aastal aasta võrdluses suureneb eelduste kohaselt ligemale 1,14 mln euro (+8%) võrra. Alates 1. jaanuarist 2024 tõusis riiklik palga alammäär (+13%), teistel ametipositsioonidel kasvasid palgad +4%.

Tabel 13. Valga valla personalikulude prognoos (eurodes) ja muutus aasta võrdluses

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
50 - Personalikulud	13 738 955	14 884 014	14 663 219	14 806 626	15 339 731	15 810 686	16 452 267	17 045 151
Muutus, %	***	8%	-1%	1%	4%	3%	4%	4%

Nagu näha tabelist 13, siis edaspidi sedavõrd järsku personalikulude kasvu ei ole planeeritud. Eelarvestrateegia perioodil on personalikulude planeerimisel arvestatud, et koolieelsete lasteasutuste ja üldhariduskoolide personalikulu suureneb 2025 ja 2026. aastal keskmiselt +1% aastas ning alates 2027. aastast 2-6%. Ülejäänud struktuuriüksuste ja hallatavate asutuste personalikulude kasvuks on arvestatud 2025. aastal 1% ja järgnevatel aastatel 0,5% aastas. Mõningane kokkuhoid 2025. aasta personalikuludes tuleneb Õru Algkooli personali, „Isikukeskse erihoolekande teenusmudeli rakendamine kohalikus omavalitsuses 2023-2024“ projekti personali jm väiksemate projektide töötasude ära langemine. Samuti tuleb arvestada, et õpilaste arvu vähenemise pealt saab omavalitsus riigilt prognoositavalt ka vähem toetusfondi eraldist üldhariduskoolide õpetajate palkadeks. Personalikulude planeerimise teeb antud hetkel keerukas asjaolu, et puudub pikaajaline kokkulepe pedagoogide palgatasemetega ja rahastamis põhimõtete osas. Haridusvaldkonna tööjõukulud on aga jätkuvalt suurim kuluartikkel Valga valla eelarves. Senise rahastamise metoodika kohaselt on riiklikult kehtestatud pedagoogide alammäära muudatused suurendanud igal aastal ka valla kanda jäävaid kulusid, sest koos üldhariduskoolide pedagoogidega tõusevad nendel juhtudel ka juhtkonna ja ülejäänud pedagoogilise personali töötasud (logopeedid, psühholoogid, abiõpetajad, huviringide õpetajad). Lisaks arvestab riik nii üldhariduskoolide, kui ka alushariduse pedagoogide tööjõukulude toetuse määramisel laste arvuga, mis Valga vallas on ajas üha vähenev. Kokkuvõttes ei tähenda riigi poolt suurendatav pedagoogi palga alammäär valla jaoks proportsionaalselt suuremat toetust, vaid tekib vastupidine efekt, kus ajas kumuleeruv vahe väheneva laste arvu pealt jääb omavalitsuse kanda. See suurendab üha enam survet, et kasvavate personalikulude katteks tuleb asutuste struktuurid optimeerida.

Tabel 14. Valga valla majandamiskulude prognoos (eurodes) ja muutus aasta võrdluses

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Majandamiskulud	7 219 100	7 170 836	7 501 125	7 790 829	7 907 693	8 117 683	8 277 462	8 446 306
Muutus, %	***	-1%	5%	4%	2%	3%	2%	2%

Majandamiskulud eelarvestrateegia koostamise aastal aasta võrdluses eelduste kohaselt vähenevad mõningal määral. Peamiselt baseerub see ootus madalamatele hoonete ülalpidamiskuludele, sh 2023. aastaga võrreldes madalamad elektrienergia ja vedelgaasi hinnad ning väiksem hoonefond. Samas on valminud ka uusi hooneid (Kesk 19, E. Enno 15 spordihoone), mille ülalpidamiseks on

vaja täiendavaid vahendeid. Majandamiskulude kasv on planeeritud keskmiselt 2% aastas, v.a 2025 ja 2026. aastal, kus tarbijahinnad jätkavad veel tempokamalt kasvu ning 2028. aastal, kus kulud kasvavad jõudsamalt vee- ja kanalisatsiooniteenuse hinna eeldatava tõusu tõttu. Kulude planeerimisel on arvestatud, et inflatsioon püsib veel 2025. aastal keskmiselt 5%, 2026. aastal enam kui 3% ja sealt edasi 2% peal.

4.2.3. Muud kulud

Muude kulude all on kajastatud riigilõivud, raskeveoki- ja teemaksud ning reservfond. 2024. aasta reservfondi suurus on 170 000 eurot. Sellisena on reservfond planeeritud ka 2025. aastaks. Alates 2026. aastast on reservfond planeeritud sellise arvestusega, et maht kasvab iga kahe aasta järel 5000 euro võrra. Alates 2025. aastast lisandub täiendava kuluna mootorsõidukimaks. Täpsem jõustumise aeg ja maksustamise põhimõtted ei ole eelarvestrateegia koostamise ajaks kinnitatud. Esialgsed arvutused näitavad, et aastane mootorsõidukimaks küündib 8000 euroni.

4.3. Investeermistegevus

Valga valla lähiaastate investeermistegevust iseloomustab tabel 15.

Tabel 15. Valga valla investeermistegevuse prognoos (eurodes)

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Investeermistegevus kokku	-3 141 751	-836 364	-2 404 532	-1 267 787	-543 349	-765 490	-560 743	-825 945
Põhivara müük (+)	132 174	250 000	189 000	195 048	198 949	202 928	206 986	211 126
Põhivara soetus (-)	-4 028 817	-1 611 927	-5 234 126	-2 867 279	-1 858 739	-3 170 000	-2 248 000	-4 855 000
sh projektide omaosalus	-1 407 208	-574 073	-2 103 151	-1 072 959	-472 926	-780 000	-647 600	-962 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	2 621 609	1 077 286	3 170 975	1 814 321	1 385 814	2 390 000	1 600 400	3 893 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-1 523 849	-117 383	-100 000	-60 000	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0	0	0	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0	0	0	0	0	0	0
Tagasilaekuvad laenud (+)	0	0	0	0	0	0	0	0
Antavad laenud (-)	0	0	0	0	0	0	0	0
Finantstulud (+)	55 267	70 000	50 000	45 000	40 500	36 450	32 805	29 525
Finantskulud (-)	-398 135	-504 340	-480 381	-394 876	-309 872	-224 868	-152 934	-104 596

Investeeringute kavandamise aluseks on Valga valla arengukava 2035+ ja valla finantsvõimekus. Investeeringute kava täitmiseks ei piisa ainult valla eelarvelistest vahenditest. Suurem osa lisavahendeid on kavas kaasata erinevatest toetusmeetmetest. Senine Valga valla praktika projektitoetuste taotlemisel on olnud positiivne. Euroopa Liidu struktuurfondide 2021–2027 taotlusperioodi prioriteete silmas pidades, on planeeritud ka lähiaastate investeeringute elluviimiseks võimalikult palju kaasata erinevaid toetusmeetmeid.

Investeermistegevuses on muuhulgas kajastatud ka põhivara müük ja laenukohustuste intressimaksud. Põhivara müügis annab 2024. aastal tooni Kungla tn 36 (Valga) kinnistu müük. Eelarvestrateegia perioodil ei ole hetkeseisuga ette näha sedavõrd suurte kinnistute müüki ja seetõttu on 2025–2030 põhivara müük prognoositud 2023. aasta baasilt, arvestades juurde hindade

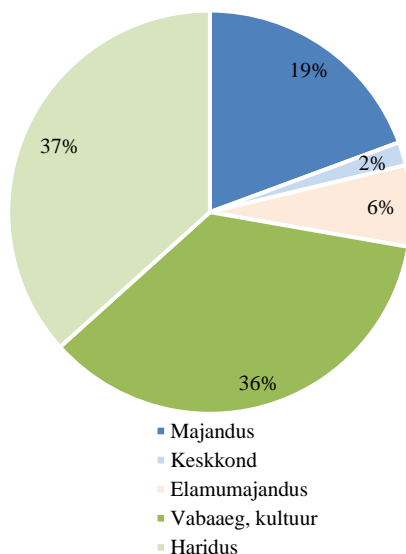
kallinemise komponenti. Intressimaksud (finantskulu) muutuvad ajas vastavalt laenude jm kohustuste tagasimaksegraafikutele ning euribori 6 kuu intressi liikumisele. Euribor püsis enne 2022. aastat pikki aastaid miinuspoolel, mistõttu olid ka intressimaksud suhteliselt väiksed. Alates 2022. aasta suvest on Euribori tõusu tõttu intressikulud mitmekordistunud. 2023. aasta sügisest on küll euribor tasapisi hakanud allapoole liikuma ja pikas perspektiivis on strateegias eeldatud selle visa taandumist. Suurem mõju intressimaksetele on laenujäägi vähenemisel läbi kuue eelarvestrateegia aasta.

Investeeringute maht on kavandatud hetkel teadaolevaid toetusmeetmeid ja investeeringute maksumusi arvestades kuni aastani 2030 ja jaotus valdkondade lõikes toodud tabelis 16. Vajadusel (nt uute toetusmeetmete avanemisel, valla finantsseisu muutumisel, investeeringute maksumuse suurenemisel/vähendamisel) võidakse teha selles vajalikke muudatusi.

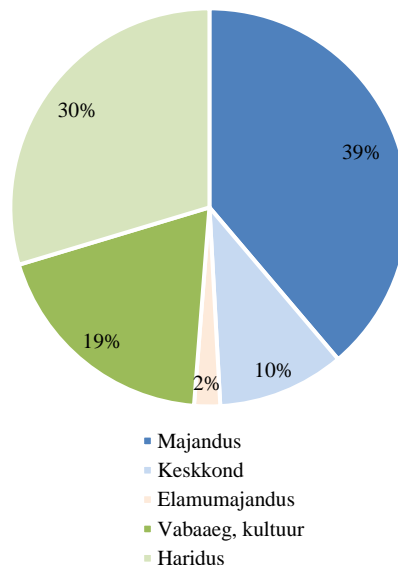
Tabel 16. Investeeringute prognoos valdkondade lõikes (v.a põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine)

	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
01 Üldised valitsussektori teenused	0	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
02 Riigikaitse	0	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
03 Avalik kord ja julgeolek	0	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
04 Majandus	325 158	991 667	879 333	660 000	1 570 000	2 198 000	1 615 000
sh toetuse arvelt	270 147	465 000	565 500	456 000	1 090 000	1 550 400	1 000 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	55 010	526 667	313 833	204 000	480 000	647 600	615 000
05 Keskkonnakaitse	32 657	0	0	50 000	100 000	50 000	1 905 000
sh toetuse arvelt	16 329	0	0	50 000	100 000	50 000	1 885 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	16 329	0	0	0	0	0	20 000
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	113 335	180 000	40 000	10 000	0	0	200 000
sh toetuse arvelt	30 659	40 000	20 000	0	0	0	200 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	82 676	140 000	20 000	10 000	0	0	0
07 Tervishoid	0	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
08 Vaba-aeg, kultuur ja religioon	619 675	761 159	762 738	1 138 739	1 200 000	0	35 000
sh toetuse arvelt	328 734	288 375	360 313	879 814	960 000	0	28 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	290 941	472 784	402 426	258 926	240 000	0	7 000
09 Haridus	638 485	3 401 300	1 245 208	0	300 000	0	1 100 000
sh toetuse arvelt	442 271	2 377 600	868 508	0	240 000	0	780 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	196 214	1 023 700	376 700	0	60 000	0	320 000
10 Sotsiaalne kaitse	0	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
KÕIK KOKKU	1 729 310	5 334 126	2 927 279	1 858 739	3 170 000	2 248 000	4 855 000
sh toetuse arvelt	1 088 140	3 170 975	1 814 321	1 385 814	2 390 000	1 600 400	3 893 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	641 170	2 163 151	1 112 959	472 926	780 000	647 600	962 000

Joonis 10a. Investeeringud 2024

Joonis 10b. Investeeringud 2025-2030

Jooksval, 2024. eelarveaastal on algamas mahukad, üle mitme eelarveaasta jaotuvad investeeringud hariduse ja vabaaja valdkonnas (joonis 10a). Maksumust arvestades on neist suurimad:

- Lüllemäe kooli energiatõhususe parandamine, periood 2024–2026, kogumaksumus 1,50 mln eurot;
- Valga Muusikakooli kaasajastamine kvaliteetsete avalike teenuste pakkumiseks, periood 2024–2025, kogumaksumus 1,49 mln eurot;
- Valga Avatud Noortekeskuse hoone rekonstrueerimine, periood 2024–2025, kogumaksumus 0,78 mln eurot.

Hariduse ja vabaaja valdkonnad jäävad investeeringumahukateks ka kogu eelarveperioodi kokkuvõttes (joonis 10b). Neile lisaks on lähiaastatel planeeritud mitmeid investeeringuid veel majanduse valdkonda, sest kohaliku omavalitsuse jaoks on oluline ettevõtluse toetamine ja investeeringute meelitamine piirkonda. Sellel eesmärgil ootab strateegiaperioodil arendamist Priimetsa tootmis- ja ettevõtlusalala, mille osas on algatatud ala detailplaneering. Detailsem vaade eelseisva kuueaastase investeeringukava kohta on objektide, rahastajate ja aastate lõikes esitatud tabelis 17.

Tabel 17. Suuremad investeeringuobjektid

	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
04 Tambre tee rekonstrueerimine*	0	0	0	0	1 000 000	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	700 000	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	300 000	0	0
04 Valga linnas Kesk 19 asuva ajaloolise puithoone restaureerimine	258 561	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (EU Majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismide 2014-2021 programmi "Kohalik areng ja vaesuse vähendamine" meede)	206 849	0	0	0	0	0	0

	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	51 712	0	0	0	0	0	0
04 Jalg- ja jalgrattateede võrgu arendamine Valga vallas*	0	0	100 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Transpordiameti toetus riigiteede teehoiukava alusel)	0	0	65 000	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	35 000	0	0	0	0
04 Laatre-Tsirguliina jalg- ja jalgrattatee*	0	0	0	0	0	688 000	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	550 400	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	137 600	0
04 Pika, Tartu tänava ja Pärna pst sildade rekonstrueerimisprojekti koostamine ja rekonstrueerimine*	0	0	0	0	0	1 000 000	1 000 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	800 000	800 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	200 000	200 000
04 Tartu tänava jalgratta- ja jalgte rajamine Valga linnas parema ligipääsetavuse tagamiseks*	0	666 667	333 333	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (KOV investeeringud jalgratta- või jalgteedesse väljaspool Tartu, Pärnu ja Tallinna piirkonda)	0	331 000	165 500	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	335 667	167 833	0	0	0	0
04 Viljandi tänava kõnniteed*	0	0	0	0	0	400 000	500 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	200 000	200 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	200 000	300 000
04 Kultuuriväärtusega Valga jaamahoone energiatõhususe tõstmine*	60 000	200 000	186 000	90 000	0	0	0
sh toetuse arvelt (Avaliku sektori hoonete energiatõhususe meede)	60 000	134 000	140 000	66 000	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	66 000	46 000	24 000	0	0	0
04 Valga linnatuumiku tänavarajatiste projektide koostamine (Vabaduse ja Kesk tänavad)	0	0	0	0	0	60 000	65 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	60 000	65 000
04 Kaasav eelarve	0	0	0	50 000	50 000	50 000	50 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	50 000	50 000	50 000	50 000
04 Hajaasustuse programm - Maanteetransport ja elektrienergia tegevusala*	6 596	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hajaasustuse programmi meede)	3 298	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	3 298	0	0	0	0	0	0
04 Kagu-Eesti tööstusalade arendamine - Priimetsa tootmis- ja ettevõtlusala väljaarendamine*	0	125 000	260 000	520 000	520 000	0	0
sh toetuse arvelt (Atraktiivne piirkondlik ettevõtlus- ja elukeskkond e PEEK)	0	0	195 000	390 000	390 000	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	125 000	65 000	130 000	130 000	0	0
05 Hajaasustuse programm - Heitveekäitluse tegevusala*	32 657	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hajaasustuse programmi meede)	16 329	0	0	0	0	0	0

	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	16 329	0	0	0	0	0	0
05 Säde pargi atraksioonide arendus ja pargiteede rekonstrueerimine*	0	0	0	0	0	0	100 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	80 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	20 000
05 Tambre ja Sooru paisjärve puhastamine ning Tambre paisu rekonstrueerimise projekti koostamine ja ehitustegevuse läbiviimine*	0	0	0	0	0	0	600 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	600 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
05 Valga jäätmejaama kaasajastamine*	0	0	0	0	50 000	50 000	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	50 000	50 000	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
05 Ringmajanduse arendamine*	0	0	0	50 000	50 000	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	50 000	50 000	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
05 Valga linnapargi maastiku arhitektuurse projekti alusel maastiku korrastamine ja hoolduskava koostamine*	0	0	0	0	0	0	1 205 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	1 205 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
06 Hajaasustuse programm - Veevarustuse tegevusala*	58 129	80 000	40 000	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt (Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hajaasustuse programmi meede)</i>	30 659	40 000	20 000	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	27 470	40 000	20 000	0	0	0	0
06 Vallahoolduse auto ost	55 206	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	55 206	0	0	0	0	0	0
06 Vallahoolduse väikelaaduri soetamine	0	100 000	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	100 000	0	0	0	0	0
06 Valga valla tänavavalgustuse renoveerimine ja arendamine*	0	0	0	0	0	0	200 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	200 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
06 Toogipalu kalmistu laiendamine	0	0	0	10 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	10 000	0	0	0
08 Hargla maakultuurimaja rekonstrueerimine	0	0	104 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	104 000	0	0	0	0
08 Valga Keskstaadioni spordi- ja olmehoone ehitus (E. Enno 15)	40 115	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	40 115	0	0	0	0	0	0

	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
08 Valga Keskstaadioni rajakatte parandamine*	0	0	130 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	65 000	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	65 000	0	0	0	0
08 Kungla tänava jalgpallistaadioni renoveerimine*	0	0	0	0	0	0	35 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	28 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	7 000
08 Valga spordihalli (Kuperjanovi 36) sprindisirge ja sektorite valgustus	19 800	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	19 800	0	0	0	0	0	0
08 Tsirguliina Rahvamaja liginullenergia hoone ehitus*	35 868	339 159	508 738	508 739	0	0	0
sh toetuse arvelt (KOV üksuste liginullenergiahoonete ehitamine)	0	196 875	295 313	295 314	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	35 868	142 284	213 426	213 426	0	0	0
08 Valga Avatud Noortekeskuse hoone rekonstrueerimine*	503 892	280 000	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Avaliku sektori hoonete energiatõhususe meede)	328 734	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	175 158	280 000	0	0	0	0	0
08 Valga Keskraamatukogu rekonstrueerimine*	0	0	0	0	1 000 000	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	800 000	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	200 000	0	0
08 Valga Kultuurikeskuse olmeruumide rekonstrueerimine*	0	122 000	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Maakonna arengustrateegia elluviimise toetusmeede 2024-2027)	0	91 500	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	30 500	0	0	0	0	0
08 Valga Kultuurikeskuse uue heli- ja valgustehnika soetamine*	0	0	0	500 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	500 000	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
08 Valga Kultuurikeskuse ventilatsioonisüsteemi rekonstrueerimine*	0	0	0	100 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	65 000	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	35 000	0	0	0
08 Lüllemäe Kultuurimaja ventilatsioonisüsteemi ehitamine*	0	0	0	30 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	19 500	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	10 500	0	0	0
08 Valga Muuseumi laiendamine ja püsiekspositsiooni kaasajastamine*	0	0	0	0	200 000	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	160 000	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	40 000	0	0
08 Karula-Lüllemäe tervisekeskuse edasiarendamine	20 000	20 000	20 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	20 000	20 000	20 000	0	0	0	0

	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
09 Valga ujula rekonstrueerimine*	0	523 000	523 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Kohalike avalike teenuste arendamine)	0	363 000	363 000	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	160 000	160 000	0	0	0	0
09 Valga Põhikooli hoones asuva söökla laoruumi varjualuse ehitamine	25 000	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	25 000	0	0	0	0	0	0
09 Valga Muusikakooli kaasajastamine kvaliteetsete avalike teenuste pakkumiseks*	338 485	1 156 000	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Kättesaadavad avalikud teenused)	244 271	809 000	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	94 214	347 000	0	0	0	0	0
09 Lüllemäe põhikooli ja lasteaia hoonete vee- ja küttesüsteemide rekonstrueerimine*	215 000	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Maakonna arengustrateegia elluviimise toetusmeede 2023)	156 000	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	59 000	0	0	0	0	0	0
09 Lüllemäe kooli energiatõhususe parandamine*	60 000	722 300	722 208	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Avaliku sektori hoonete energiatõhususe ja taastuvenergia programm moderniseerimisfondi vahenditest)	42 000	505 600	505 508	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	18 000	216 700	216 700	0	0	0	0
09 Lüllemäe lasteaia uus õppehoone*	0	0	0	0	0	0	1 000 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	700 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	300 000
09 Tsirguliina kooli küttekulude vähendamine – küttesüsteemi ümberehitamine odavamale kütteallikale*	0	0	0	0	300 000	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	240 000	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	60 000	0	0
09 Tsirguliina kooli võimla ja lasteaia soojustamine**	0	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Ameerika Ühendriikide kaitseministeeriumi humanitaarabi programm)	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
09 Tsirguliina kooli katuse renoveerimine, keldrikorruse hüdroisolatsioon ja drenaaž**	0	0	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt (Ameerika Ühendriikide kaitseministeeriumi humanitaarabi programm)	0	0	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	0
09 Kooli tänav 2 (Õru) hoone rekonstrueerimine*	0	0	0	0	0	0	100 000
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0	0	80 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	0	0	0	0	0	20 000

	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
09 Valga linna lasteaia Buratino rekonstrueerimine*	0	1 000 000	0	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	700 000	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	300 000	0	0	0	0	0

* – investering tehakse projektitoetuse saamisel

** – investeringu rahastaja tasub tööde maksumuse oma eelarvest (mõlema investeringu hinnanguline maksumus kokku on 1 mln USD). Valga vallale nende investeringutega seonduvalt täiendavaid investeringukulusid ei kaasne, omanikujärelevalve eest tasub Valga vald ja see majandamiskulu on arvestatud 2024. aasta eelarves 9000 eurot. Märkus: kursiivis kajastatud investeringud tabelis 17 on põhivara soetamiseks antav investering (kululiik 4502).

4.4. Finantseerimistegevus

Finantseerimistegevust eelarvestrateegia perioodil iseloomustab tabel 18.

Tabel 18. Finantseerimistegevus

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Finantseerimistegevus	444 040	-1 623 933	-1 507 524	-1 592 824	-1 592 824	-1 332 820	-874 540	-601 488
Kohustiste võtmine (+)	1 550 000	0	100 000	0	0	0	0	0
Kohustiste tasumine (-)	-1 105 960	-1 636 133	-1 629 102	-1 602 872	-1 602 872	-1 342 868	-884 588	-613 788

Uute laenukohustuste võtmisel lähtutakse eeldustest, et see vajadus tuleneks investeringuobjektide finantseerimisest (enamasti omafinantseeringu katteks) ja laenude teenindamiseks oleksid eelarves vabad vahendid (põhitegevuse tulemt kataks ära laenuintressi ja põhiosa tagasimaksed). Tabelist 19 on näha, et 2025 ja 2026. aastal ei jää põhitegevuse tulemist piisavalt vahendeid laenude teenindamiseks, mistõttu laenukohustuste suurendamist lähiaastatel ette näha ei ole. Küll aga on 2025. aastal plaanis hankida kapitalirendi korras väikelaadur vallahooldusteenistusele, mis toob järgneval viiel aastal kaasa täiendavad kohustiste tasumised. Alates 2027. aastast on tulude ja kulude vahe arvestuslikult küll väiksem kui sama aasta laenude teenindamise kulud, kuna aga investeringute omaosalus on võimalik katta põhivara müügist laekuva tulu, intressitulu ja akumulunud likviidsetest vahendite arvelt, siis laenukohustuste suurendamist ei ole ka neil aastatel planeeritud. Laenukohustuste suurendamise vajadus neil aastatel võib tekkida juhul, kui eelkirjeldatud investeringukava muutub ajalisel või rahalisel plaanis.

Tabel 19. Laenude teenindamine vs põhitegevuse tulemt

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Põhitegevuse tulemt	3 350 922	1 494 776	1 480 935	1 566 336	2 316 354	2 258 678	2 221 710	2 166 653
Intressimaksed	398 135	504 340	480 381	394 876	309 872	224 868	152 934	104 596
Põhiosamaksed	1 105 960	1 636 133	1 629 102	1 602 872	1 602 872	1 342 868	884 588	613 788
Vahe	1 846 827	-645 697	-628 548	-431 412	403 609	690 942	1 184 187	1 448 269

5. Ülevaade vallast ja temast sõltuvatest äriühingutest

Sõltuv üksus raamatupidamise seaduse mõistes on KOV üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev asutus, kes on saanud kohalikult omavalitsuselt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohalikult omavalitsuselt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10% vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Valga valla sõltuvad üksused on AS Valga Vesi, SA Taheva Sanatoorium ja SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon.

Valga Vesi AS on määratud ainsaks vee-ettevõtteks Valga vallas. Ettevõtte ülesandeks on oma klientidele kvaliteetse vee- ja kanalisatsiooni teenuse osutamine ning uute klientide liitmine ühisveevärgi ja kanalisatsiooniga. Lisaks on AS Valga Vesi põhitegevuseks tänavavalgustuse korrashoid ja arendamine ning sademevee rajatiste korrashoid kogu valla territooriumil. Keskmise töötajate arv oli 2023. aastal 17 ning töötajate arv koos maksudega 505,4 tuh eurot. Ettevõtte nõukogusse kuulus 31.12.2023 seisuga kuus liiget.

Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon SA eesmärgiks on pakkuda Valga linnas isamaalise kasvatuse ja kaitsetahte arendamisega seotud teadmisi ja teenuseid ning militaarses stiilis vabaaja tegevusi. 2023. aastal töötas sihtasutuses neli inimest ja maksti töötasudeks koos maksudega 80,5 tuh eurot. Sihtasutuse nõukogusse kuulus 31.12.2023 seisuga viis liiget.

Taheva Sanatoorium SA põhieesmärgiks on sotsiaalhoolekandeteenuste (asendushooldusteenus, üldhooldusteenus ja erihoolekandeteenused) osutamine. Teenuse osutamine toimub Tsirgumäe külas endise Taheva mõisa kompleksis ja kahes, 2018. aastal valminud, peremajas ning Kallikülas endises Hargla Hooldekodu hoonetes. Seisuga 31.12.2023 oli asendushooldusteenusel 7 last ja üldhooldusteenusel 55 isikut. Erinevaid erihoolekandeteenuse saajaid oli 31.12.2023 seisuga kokku 38 isikut. Aasta lõpu seisuga oli täidetud ametikoht 38,1 inimest, töötajate arv koos maksudega olid 694,0 tuh eurot. Seisuga 31.12.2023 kuulus sihtasutuse nõukogusse kolm liiget.

Valla sõltuvate äriühingute agregeeritud finantsnäitajad on toodud järgnevas tabelis.

Tabel 20. Valla sõltuvate üksuste finantsnäitajad

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Põhitegevuse tulud kokku (+)	3 380 286	3 443 609	3 500 861	3 576 470	3 979 464	4 649 270	4 920 075	4 991 881
sh saadud tulud kohalikult omavalitsuselt	634 307	365 000	365 000	365 000	407 684	484 779	510 478	510 478
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud	0	0	0	0	0	0	0	0
Põhitegevuse kulud kokku (+)	2 708 330	2 934 456	3 070 854	3 213 411	3 356 811	3 506 246	3 662 917	3 821 037
sh tehingud kohaliku omavalitsuse üksusega	0	0	0	0	0	0	0	0
sh alates 2012 katkestamatud kasutusrendimaksud (arvestusüksusesse mitte kuuluvatele üksustele)	0	0	0	0	0	0	0	0
Põhitegevustulem	671 956	509 153	430 007	363 059	622 653	1 143 024	1 257 158	1 170 844
Investeermistegevus kokku (+/-)	-480 544	-229 000	-200 000	-200 000	-1 500 000	-1 000 000	-100 000	-100 000
Eelarve tulem	191 412	280 153	230 007	163 059	-877 347	143 024	1 157 158	1 070 844
Finantseerimistegevus (-/+)	-174 168	-164 037	-164 037	-164 037	1 137 880	744 804	-135 000	-255 000

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-271 022	200 587	295 126	299 727	-488 143	122 347	125 448	132 548
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (+/-)	-288 266	84 471	229 156	300 705	-748 676	-765 480	-896 710	-683 296
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	311 432	512 019	807 145	1 106 872	618 729	741 076	866 524	999 072
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	930 211	766 174	602 137	438 100	1 575 980	2 320 784	2 185 784	1 930 784
sh kohustused, mille võrra võib ületada netovõlakoomuse piirmäära (arvestusüksuse väline)	0	0	0	0	0	0	0	0
sh võlakohustused (arvestusüksuse sisene)	0	0	0	0	0	0	0	0
sh muud võlakohustused, mis kajastuvad ka KOV bilansis	0	0	0	0	0	0	0	0
Netovõlakoomus (eurodes)	618 779	254 155	0	0	957 251	1 579 708	1 319 260	931 712
Netovõlakoomus (%)	18,3%	7,4%	0,0%	0,0%	24,1%	34,0%	26,8%	18,7%

Valla konsolideeritud sõltuvate üksuste põhitegevuse näitajad, eraldi asutuste lõikes, on toodud tabelis 21.

Tabel 21. Sõltuvate üksuste põhitegevuse tulud ja kulud, eurodes

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Valga Vesi AS								
Põhitegevuse tulud	1 843 805	1 863 000	1 862 508	1 867 811	2 200 000	2 800 000	3 000 000	3 000 000
Põhitegevuse kulud	1 306 555	1 463 854	1 537 047	1 613 899	1 694 594	1 779 324	1 868 290	1 961 704
Taheva Sanatoorium SA								
Põhitegevuse tulud	1 256 109	1 308 609	1 358 853	1 421 659	1 484 464	1 547 270	1 610 075	1 672 881
Põhitegevuse kulud	1 154 102	1 199 102	1 256 807	1 314 512	1 372 217	1 429 922	1 487 628	1 545 333
Valga Isamaalise kasvatuse Püsiekspositsioon SA								
Põhitegevuse tulud	298 531	272 000	279 500	287 000	295 000	302 000	310 000	319 000
Põhitegevuse kulud	265 832	271 500	277 000	285 000	290 000	297 000	307 000	314 000

6. Põhitegevuse tulem

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe. Vastavalt KOFS §33 lg 2 ei tohi põhitegevuse tulemi väärtus aruandeaasta lõpu seisuga olla väiksem nullist, v.a samas seaduses §33 lg 3 kirjeldatud erandjuhul. Sisuliselt väljendab põhitegevuse tulemi kavandatud negatiivne väärtus olukorda, kus omavalitsus ei suuda jooksvate tulude arvelt katta kõiki jooksvaid kulusid ning tekib vajadus kasutada põhitegevuse kulude katteallikana põhivara müügist saadavat tulu, laene vm ühekordse iseloomuga tulusid.

Põhitegevuse tulemi kriteerium kehtib nii kohaliku omavalitsusüksuse kui ka kohaliku omavalitsusüksuse arvestusüksuse kohta, kuhu lisaks Valga vallale kuuluvad AS Valga Vesi, SA Taheva Sanatoorium ja SA Valgamaa Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon. Hetkel on juba kooskõlastusringil KOVide finantsdistsipliini tagamise meetme tõhustamine, mille kohaselt muudetakse alates 2025. aastast põhitegevuse tulemi reeglilt selliselt, et see kataks ära eelarveaasta intressikulud. Tabelis 22 on esitatud Valga valla arvestusüksuse põhitegevuse tulemi

koondnäitajad ning tabelis 23 Valga valla omavalitsusüksuse põhitegevuse tulemi koondnäitajad. Kogu eelarvestrateegia jooksul on Valga valla kogu arvestusüksuse põhitegevuse tulemi planeeritud kindlalt positiivsena. See tähendab, et jooksvate põhitegevuse kulude katteks ei kulutata rohkem, kui on samal aastal makse, saadud toetusi ja omatulu.

Tabel 22. Arvestusüksuse (vald koos sõltuvate üksustega) põhitegevuse tulemi

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Põhitegevuse tulud kokku	30 569 969	31 123 097	31 330 048	32 069 726	33 881 211	35 154 406	36 217 167	37 054 975
Põhitegevuse kulud kokku	26 547 090	29 119 168	29 419 106	30 140 331	30 942 205	31 752 704	32 738 300	33 717 478
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksed	0	0	0	0	0	0	0	0
Põhitegevustulemi	4 022 878	2 003 929	1 910 942	1 929 395	2 939 007	3 401 702	3 478 868	3 337 497

Positiivne põhitegevuse tulemi on läbi kuue eelarvestrateegia aasta ka Valga valla kui omavalitsusüksuse puhul. Finantsuutlikkuse säilitamiseks on perspektiivis võetud suund selle poole, et põhitegevuse tulemi oleks võrdne või suurem sama aasta laenukohustuste intressi- ja põhiosa tagasimaksetega. Tabelid 19 ja 22 näitavad, et kui uusi laenukohustusi juurde ei võeta, tulud laekuvad prognoositu kohaselt ja kulud ei suurene oodatust tempokamalt jõutakse nimetatud eesmärgini prognoositavalt 2027. aastal.

Tabel 23. Valla (omavalitsusüksus) põhitegevuse tulemi

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Põhitegevuse tulud kokku	27 823 989	28 044 488	28 194 187	28 858 256	30 309 431	30 989 915	31 807 570	32 573 573
Põhitegevuse kulud kokku	24 473 067	26 549 712	26 713 252	27 291 920	27 993 077	28 731 237	29 585 860	30 406 919
Põhitegevuse tulemi	3 350 922	1 494 776	1 480 935	1 566 336	2 316 354	2 258 678	2 221 710	2 166 653

7. Võlakoormus

Valga valla (omavalitsusüksuse) võlakoormust iseloomustab tabel 24. Seisuga 31.12.2023 on Valga valla võlakohustuste jääk 10 879 538 eurot. 2024. aastal ja kogu eelarvestrateegiaperioodil ei ole kavas uusi pangalaene juurde võtta, küll aga tõstab vähesel määral võlakoormust perioodil 2025–2029 võetud kapitalirendi kohustus. Sellele vaatamata võlakohustised aasta-aastalt vähenevad.

Netovõlakoormus on võlakohustuste suuruse⁹ ja likviidsete varade kogusumma¹⁰ vahe. Põhitegevuse tulemi kõrval on netovõlakoormus teine finantsdistsipliini näitaja, mille puhul on kehtestatud piirangud nii kohaliku omavalitsusüksuse kui ka kohaliku omavalitsusüksuse arvestusüksuse jaoks. Nimelt võib KOFS §34 järgi netovõlakoormus aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta tulude ja kulude kuuekordse vaheni, ent ei tohi ületada sama aruandeaasta

⁹ Võlakohustuste all mõistetakse siinkohal bilansis kajastatud kohustusi: 1) võetud laenud; 2) kapitalirendi- ja faktooringukohustused; 3) emiteeritud võlakirjad; 4) tasumise tähtajaks täitmata jäänud kohustused; 5) saadud toetuste tagasimakse kohustused; 6) toetuseks saadud ettemaksud; 7) toetuste andmise kohustused; 8) pikaajalised võlad tarnijatele; 9) muud pikaajalised kohustused, mis nõuavad tulevikus raha väljamaksmist.

¹⁰ Raha ja raha ekvivalendid

põhitegevuse tulude kogusummat. Kui põhitegevuse tulude ja kulude kuuekordne vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. Peamiselt pandeemiast tingituna muudeti 2020. aastal KOFSi ning 2020–2024 netovõlakoormuse 60%list piirmäära suurendati 80%ni ja kuuekordse põhitegevuse tulemi asemel kehtestati 10-kordne tulem. 2025. aastal on piirmääraks 75% või üheksakordne tulem, 2026. aastal 70% või kaheksakordne tulem ja 2027. aastal 65% või seitsmekordne vahe. Järgnevatel aastatel kehtiv varasem 60%line piirmäär ja kuuekordne põhitegevuse tulem. Valga valla netovõlakoormus 2023. aasta lõpu seisuga oli 19,9% ja ei vähene veel 2024–2026. aastal. Alates 2027. aastast hakkab netovõlakoormus aasta-aastalt vähenema. Samas ühelgi strateegiaperioodi aastal ei ole ohtu, et netovõlakoormus ületaks lubatud piirmäära.

Tabel 24. Valla (omavalitsusüksus) võlakoormus

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	10 879 538	9 243 405	7 714 303	6 111 431	4 508 559	3 165 691	2 281 103	1 667 315
Netovõlakoormus (eurodes)	5 545 055	5 386 643	6 310 240	6 011 690	4 238 685	2 745 497	1 084 530	0
Netovõlakoormus (%)	19,9%	19,2%	22,4%	20,8%	14,0%	8,9%	3,4%	0,0%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	27 823 989	22 435 590	21 145 640	20 200 780	19 701 130	18 593 949	19 084 542	19 544 144
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	100,0%	80,0%	75,0%	70,0%	65,0%	60,0%	60,0%	60,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	22 278 935	17 048 947	14 835 400	14 189 089	15 462 445	15 848 452	18 000 013	19 544 144

Alljärgnevas tabelis on ülevaade kogu arvestusüksuse võlakoormusest, s.t vald koos sõltuvate üksustega. Sõltuvate üksuste võlakohustused 31.12.2023 seisuga olid:

- Valga Vesi AS kogusummas 896 561 eurot. Ettevõttel on kolm pikaajalist laenu, mille lõpptähtajad on august 2026, juuni 2027 ja august 2032;
- Taheva Sanatoorium SA kogusummas 33 650 eurot. Laenukohustuste lõpptähtaeg on aprill 2027.

Tabelist 25 on näha, et arvestusüksuse võlakoorem ei ületa kogu eelarvestrateegia perioodil oluliselt 20%. Tulenevalt kehtivas arengukavas toodud investeeringutest prognoosib Valga Vesi AS laenukohustuste suurendamist 2027 ja 2028. aastal. Sellest tulenevalt vähenevad ka kogu arvestusüksuse võlakohustused nimetatud aastatel väiksemas mahu.

Tabel 25. Arvestusüksuse (vald koos sõltuvate üksustega) võlakoormuse prognoos

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	11 809 749	10 009 579	8 316 440	6 549 531	6 084 539	5 486 475	4 466 887	3 598 099
Netovõlakoormus (eurodes)	6 163 834	5 640 798	6 105 232	5 342 918	5 195 936	4 325 205	2 403 789	675 533
Netovõlakoormus (%)	20,2%	18,1%	19,5%	16,7%	15,3%	12,3%	6,6%	1,8%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	30 569 969	24 898 477	23 497 536	22 448 808	22 022 787	21 092 643	21 730 300	22 232 985
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	100,0%	80,0%	75,0%	70,0%	65,0%	60,0%	60,0%	60,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	24 406 135	19 257 680	17 392 304	17 105 890	16 826 851	16 767 439	19 326 511	21 557 452

Samas kinnitavad tabeli 25 näitajad, et valla sõltuvate üksuste poolt võetavad laenukohustused küll tõstavad valla netovõlakoomust, aga ei mõjuta olulisel määral finantsdistsipliini tagamise nõuetele vastavust.

8. Muud finantsnäitajad

Kahes eelnevas peatükis on kirjeldatud nõudeid riigi tasandil ja nendele vastavust, nendeks olid positiivne põhitegevuse tulem ja lubatud piirmäärade mitteületav netovõlakoomus. Tabelis 26 on toodud lisaks veel mõned näitajad finantsvõime hindamiseks pikemas vaates. Tabeli ülemine osa näitab tegelikke väärtusi perioodil 2020–2023 ja alumine osa prognoositavaid näitajaid.

Tabel 26. Valga valla põhitegevuse tulud ja kulud ning finantsvõimekuse näitaja

	2020 tegelik	2021 tegelik	2022 tegelik	2023 tegelik				
Põhitegevuse tulude muutus YoY, %	-1,2%	0,4%	9,6%	11,8%				
Põhitegevuse kulude muutus YoY, %	-1,8%	2,4%	6,4%	9,7%				
Omafinantseerimise võimekuse näitaja	1,10	1,08	1,11	1,14				
Põhitegevuse tulem / laenu tagasimaksed (põhiosa + intressid)	2,09	1,60	2,18	2,23				
	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P	
Põhitegevuse tulude muutus YoY, %	0,8%	0,5%	2,4%	5,0%	2,2%	2,6%	2,4%	
Põhitegevuse kulude muutus YoY, %	8,5%	0,6%	2,2%	2,6%	2,6%	3,0%	2,8%	
Omafinantseerimise võimekuse näitaja	1,06	1,06	1,06	1,08	1,08	1,08	1,07	
Põhitegevuse tulem / laenu tagasimaksed (põhiosa + intressid)	0,70	0,70	0,78	1,21	1,44	2,14	3,02	

Möödunud inflatsioonilised aastad on valla tulu- ja kulueelarvele mõjunud erinevalt. 2021. aastal kasvasid kulud tempokamalt kui tulud, 2022 ja 2023. aastal oli olukord vastupidine. Käesoleval aastal on samuti oodata kulude järsumat muutust, samal ajal tulude aastakasv jääb prognoositavalt alla 1%. Strateegiaperioodil on põhitegevuse kulud absoluutsummas kavandatud küll väiksemas mahu, kui on sama perioodi põhitegevuse tulud, aga kulude kasvutempot prognoositakse kohati kiiremaks kui on tulude eelduslik kasv.

Omafinantseerimise võimekuse näitaja peegeldab põhitegevuse tulemit suhtarvuna ning arvutatakse põhitegevuse tulude ja kulude suhtena. Eesti keskmine omafinantseerimise võimekuse näitaja oli omavalitsuste eelarvestrateegia koondis 2022. aasta kokkuvõttes 1,11 ja 2023. aastaks prognoositi näitaja väärtuse vähenemist 1,05ni. Valga valla koefitsient on lähiminevikus püsinud selle lähedal ja jääb selliseks ka eelarvestrateegiaperioodil.

Põhitegevuse tulemi ja laenu tagasimaksede suhe on mõõdik, mis näitab, kas põhitegevuse tulemit suudetakse ära teenindada võetud laenukohustusi. Teisalt võib selle näitaja kaudu hinnata ka seda, kuivõrd efektiivsed ja tasuvad on olnud senised investeeringud (st kas investeeringult saadav tulu ületab selle tegemiseks kaasatud võõrkapitali hinda). Võrdlemisi keerulised aastad on 2024–2026, kus tulemi suurus jääb laenu tagasimaksede kogusummast väiksemaks. Selle põhjuseid on mitmeid: esiteks on valla kulubaas kasvamas kiiremini kui sissetulekud ja teisalt on suurenenud ka laenukoormus, seejuures iseäranis suure kasvu on läbi teinud intressimaksed. Alates 2027. aastast prognoositakse, et põhitegevuse tulem ületab laenu tagasimaksed ja majandussurutise eelsesse aega jõutakse tagasi orienteerivalt 2029–2030. aastaks.

9. Tundlikkusanalüüs ja riskistsenaariumid

Valga valla eelarvestrateegia aastateks 2025–2030 on koostatud lähtudes finantsvõimekuse säilitamise eesmärgist, s.t suund on jõuda sellel tasemel põhitegevuse tulemini, mis kataks ära sama aasta laenude teenindamise kulud. See toob endaga kaasa suure finantsdistsipliini ning võib negatiivsete stsenaariumite realiseerumisel tähendada täiendavaid kulukärpeid ja investeeringute piiramist. Ajal, kui majanduses on rohkem tasakaalutust (nagu seda on olnud viimastel aastatel ja saab olema lähitulevikus), tuleb arvestada, et ka prognoosimine on keerukam ning tegelik olukord võib lahkned a eeldatavast. Käesolevas peatükis on toodud kahe erineva stsenaariumi arvutused: (A) positiivne stsenaarium, kus põhitegevuse tulud perioodil 2025–2030 kasvavad igal aastal baasstsenaariumist +2% kiiremini ja (B) negatiivne stsenaarium, kus põhitegevuse kulud kasvavad perioodil 2025–2030 igal aastal baasstsenaariumist +2% kiiremini. Baasstsenaariumiks on mõlemal juhul võetud käesoleva eelarvestrateegia põhiprognoos ning ülejäänud osas on muudetud vaid ühte muutujat (sõltuvalt stsenaariumist, kas põhitegevuse tulusid või kulusid), teised tingimused püsivad eelduste kohaselt muutumatuna.

A stsenaarium

Omavalitsusüksuse tulubaas on suuresti mõjutatav ümbritsevast majanduskeskkonnast ja sõltub palju edasistest arengutest ning vabariigi valitsuse otsustest. Lähiminevikus on põhitegevuse tulude struktuuris suurim kaal olnud saadud tegevustoetustel, kus peamiselt tasandus- ja toetusfondi eraldised on moodustanud poole kohaliku omavalitsuse tulueelarvest. Pärast 2024. aastal jõustunud muudatusi KOVdele tulumaksu eraldamise meetodikas on tulustruktuuris hõivamas aina suuremat kaalu maksutulud. Käesoleva eelarvestrateegia perioodi lõpuks on eeldatud, et poole valla tulueelarvest moodustavad maksutulud (peamiselt füüsilise isiku tulumaks). Seega kõige otsesema ja suurima mõjuga eelarve tulupoolele on muutused tööturul, kuna sellest sõltub suurim tuluallikas – füüsilisest isiku tulumaks. Tulumaksu suurus sõltub omakorda nii maksumaksjate arvust, kui keskmisest sissetuleku suuruselt Valga vallas, samuti pensionäride arvust ja nende riikliku pensioni suuruselt. Peamiseks füüsilisest isiku tulumaksu kasvu elemendiks jääb tõenäoliselt ka lähitulevikus palgakasv, valla elanike arvu (sealhulgas maksumaksjate arvu) kasvutamiseks tuleb teha jõupingutusi ja selle eesmärgi saavutamine ei ole lähiaastatel tõenäoline. Selleks, et tõsta väiksema finantsvõimekusega kohalike omavalitsuste suutlikkust täita talle seadusega pandud kohustusi, on suurendatud riiklikelt pensionidelt KOVdele eraldatavat tulumaksumäära ja samal aja vähendatud tööealiste isikute muudelt tuludelt eraldatavat tulumaksumäära. Valga vallas, kus pensioniealised moodustavad kogurahvastikust aina suurema osakaalu, võib see valla sissetulekutele avaldada positiivset mõju. Sellest tulenevalt on A stsenaariumi puhul eeldatud, et põhitegevuse tulud kasvavad baasstsenaariumist +2% võrra tempokamalt.

Tabeli 27 kohaselt toob selline areng kaasa iga-aastase põhitegevuse tulemi kasvu sõltuvalt aastast +563..651 tuhande euro võrra. Sellises tempos põhitegevuse tulude kasvu korral ületab põhitegevuse tulemi laenude tagasimakseid juba 2025. aastal. Eelarvestrateegia perioodi lõpuks oleks likviidset vara kõikide muude tingimuste samaks jäämisel akumulierenud enam kui kaks korda suuremas mahus kui baasstsenaariumi korral. Kokkuvõttes tähendab see stsenaarium kohaliku omavalitsuse suuremat finantsvõimekust ja toob kaasa lisavahendeid, millega katta jooksvaid vajadusi või teha kavandatust suuremas mahus investeeringuid.

B stsenaarium

Viimased aastad on kaasa toonud väljaminekute märkimisväärse suurenemise kohaliku omavalitsuse eelarves. Osaliselt on see tingitud palgasurve – miinimumpalga määr on kasvanud viimastel aastatel väga kiiresti ja see on vedanud personalikulude kasvu ka teistel palgatasemetel. Samuti on tõstetud pedagoogide palgaalammäära ning arvestades, et haridusvaldkonna tööjõukulud on valla kulueelarves suurima osakaaluga, on sellel otsene mõju väljaminekute kasvule. Teisalt on põhjus ka kasvanud energiakandjate hindades – elektri- ja soojusenergia, mootorikütused. Hinnatõusu on käesoleval aastal vedanud omakorda veel käibemaksu standardmäära tõus +2% võrra. Kuigi kevadises prognoosis andis nii Rahandusministeerium kui ka Eesti Pank lootust, et inflatsioon hakkab 2024. aastal tasapisi järgi andma, näitab Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvine prognoos, et taastumine võib võtta prognoositust enam aega. Teada on, et 2025. aasta toob kaasa täiendavaid maksukohustusi. Kõik need otsused jõuavad teenuse/kaupade tõusnud hindade kaudu lõpptarbijani ja mõjutavad negatiivselt ka valla eelarvet. Sellest tulenevalt on B stsenaariumi puhul eeldatud, et põhitegevuse kulud kasvavad baasstsenaariumist +2% võrra tempokamalt.

Tabeli 27 kohaselt toob selline areng kaasa iga-aastase põhitegevuse tulemi kahanemise sõltuvalt aastast –534..608 tuhande euro võrra ning netovõlakoormuse suurenemise. Selline väljaminekute suurenemine tähendab 2026. aastaks ohtu, et likviidse vara jääk langeb allapoole 0, mida seadusest tulenevalt juhtuda ei saa. Ka põhitegevuse tulemi jääb laenu teenindamiskuludest madalamaks kuni 2027. aastani. Kokkuvõttes tähendab sellise stsenaariumi realiseerumine olulisi kärpeid jooksvates kuludes ja investeeringute edasi lükkamist.

Tabel 27. Erinevad stsenaariumid

	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
BAASSTSENAARIUM							
Põhitegevuse tulud	28 044 488	28 194 187	28 858 256	30 309 431	30 989 915	31 807 570	32 573 573
Põhitegevuse kulud	26 549 712	26 713 252	27 291 920	27 993 077	28 731 237	29 585 860	30 406 919
Põhitegevuse tulemi	1 494 776	1 480 935	1 566 336	2 316 354	2 258 678	2 221 710	2 166 653
Investeermistegevus	-836 364	-2 404 532	-1 267 787	-543 349	-765 490	-560 743	-825 945
Laenu tagasimaksed (intressid ja põhiosa)	2 140 473	2 109 483	1 997 748	1 912 744	1 567 736	1 037 522	718 384
Eelarvetulemi	658 412	-923 597	298 550	1 773 005	1 493 188	1 660 967	1 340 708
Võlakohustused aasta lõpu seisuga	9 243 405	7 714 303	6 111 431	4 508 559	3 165 691	2 281 103	1 667 315
Likviidse vara jääk	3 856 762	1 404 063	99 741	269 874	420 194	1 196 574	1 923 494
Netovõlakoormus	19,2%	22,4%	20,8%	14,0%	8,9%	3,4%	0,0%
A STSENAARIUM – põhitegevuse tulud kasvavad igal aastal +2% võrreldes baasstsenaariumiga							
Põhitegevuse tulud (baasstsenaarium)	28 044 488	28 194 187	28 858 256	30 309 431	30 989 915	31 807 570	32 573 573
Põhitegevuse tulud (A stsenaarium)	28 044 488	28 758 070	29 435 422	30 915 620	31 609 714	32 443 721	33 225 044
Põhitegevuse tulude vähenemine (+ suurenemine / - vähenemine)	0	563 884	577 165	606 189	619 798	636 151	651 471
Põhitegevuse kulud	26 549 712	26 713 252	27 291 920	27 993 077	28 731 237	29 585 860	30 406 919

	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Põhitegevuse tulem	1 494 776	2 044 818	2 143 501	2 922 542	2 878 477	2 857 861	2 818 125
Investeermistegevus	-836 364	-2 404 532	-1 267 787	-543 349	-765 490	-560 743	-825 945
Laenu tagasimaksud (intressid ja põhiosa)	2 140 473	2 109 483	1 997 748	1 912 744	1 567 736	1 037 522	718 384
Eelarvetulem	658 412	-359 713	875 715	2 379 194	2 112 987	2 297 119	1 992 180
Võlakohustused aasta lõpu seisuga	9 243 405	7 714 303	6 111 431	4 508 559	3 165 691	2 281 103	1 667 315
Likviidse vara jääk	3 856 762	1 967 947	1 240 790	2 017 111	2 787 230	4 199 761	5 578 152
Netovõlakoorumus	19,2%	20,0%	16,5%	8,1%	1,2%	0,0%	0,0%

B STSENAARIUM – põhitegevuse kulude kasv 2% kiirem baasstsenaariumist

Põhitegevuse tulud	28 044 488	28 194 187	28 858 256	30 309 431	30 989 915	31 807 570	32 573 573
Põhitegevuse kulud (baasstsenaarium)	26 549 712	26 713 252	27 291 920	27 993 077	28 731 237	29 585 860	30 406 919
Põhitegevuse kulud (B stsenaarium)	26 549 712	27 247 517	27 837 759	28 552 939	29 305 862	30 177 577	31 015 058
Põhitegevuse kulude kasv (+ suurenemine / - vähenemine)	0	534 265	545 838	559 862	574 625	591 717	608 138
Põhitegevuse tulem	1 494 776	946 670	1 020 498	1 756 492	1 684 054	1 629 993	1 558 515
Investeermistegevus	-836 364	-2 404 532	-1 267 787	-543 349	-765 490	-560 743	-825 945
Laenu tagasimaksud (intressid ja põhiosa)	2 140 473	2 109 483	1 997 748	1 912 744	1 567 736	1 037 522	718 384
Eelarvetulem	658 412	-1 457 862	-247 289	1 213 144	918 564	1 069 250	732 570
Võlakohustused aasta lõpu seisuga	9 243 405	7 714 303	6 111 431	4 508 559	3 165 691	2 281 103	1 667 315
Likviidse vara jääk	3 856 762	869 798	-980 363	-1 370 091	-1 794 396	-1 609 733	-1 490 952
Netovõlakoorumus	19,2%	24,3%	24,6%	19,4%	16,0%	12,2%	9,7%

Lisa 1. Valga valla (kohaliku omavalitsuse üksuse) eelarvestrateegia 2025-2030 Rahandusministeeriumile esitataval vormil

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Põhitegevuse tulud kokku	27 823 989	28 044 488	28 194 187	28 858 256	30 309 431	30 989 915	31 807 570	32 573 573
Maksutulud	12 028 907	13 084 427	13 595 645	14 457 787	15 662 760	16 237 708	16 800 692	17 370 987
sh tulumaks	11 627 400	12 687 427	13 167 255	14 028 996	15 225 254	15 799 777	16 362 322	16 932 164
sh maamaks	384 571	384 000	415 000	415 000	423 300	423 300	423 300	423 300
sh muud maksutulud	16 935	13 000	13 390	13 792	14 205	14 632	15 071	15 523
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 976 267	1 991 509	1 803 632	1 793 141	1 841 084	1 897 611	1 935 389	1 974 040
Saadavad toetused tegevuskuludeks	13 584 526	12 850 597	12 672 712	12 482 279	12 678 699	12 725 833	12 940 812	13 095 918
sh tasandusfond	4 194 598	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813	5 189 813
sh toetusfond	7 928 296	7 109 330	6 988 748	6 911 033	7 071 929	7 241 826	7 421 261	7 610 809
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	1 461 632	551 455	494 151	381 433	416 957	294 193	329 739	295 295
Muud tegevustulud	234 289	117 955	122 198	125 049	126 888	128 764	130 677	132 628
Põhitegevuse kulud kokku	24 473 067	26 549 712	26 713 252	27 291 920	27 993 077	28 731 237	29 585 860	30 406 919
Antavad toetused tegevuskuludeks	3 510 827	4 265 062	4 369 008	4 509 565	4 560 753	4 612 968	4 666 231	4 720 562
Muud tegevuskulud	20 962 240	22 284 649	22 344 244	22 782 355	23 432 324	24 118 269	24 919 630	25 686 358
sh personalikulud	13 738 955	14 884 014	14 663 219	14 806 626	15 339 731	15 810 686	16 452 267	17 045 151
sh majandamiskulud	7 219 100	7 170 836	7 501 125	7 790 829	7 907 693	8 117 683	8 277 462	8 446 306
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud	0	0	0	0	0	0	0	0
sh muud kulud	4 185	229 799	179 900	184 900	184 900	189 900	189 900	194 900
Põhitegevuse tuleml	3 350 922	1 494 776	1 480 935	1 566 336	2 316 354	2 258 678	2 221 710	2 166 653
Investeeringitegevus kokku	-3 141 751	-836 364	-2 404 532	-1 267 787	-543 349	-765 490	-560 743	-825 945
Põhivara müük (+)	132 174	250 000	189 000	195 048	198 949	202 928	206 986	211 126
Põhivara soetus (-)	-4 028 817	-1 611 927	-5 234 126	-2 867 279	-1 858 739	-3 170 000	-2 248 000	-4 855 000
sh projektide omaosalus	-1 407 208	-574 073	-2 103 151	-1 072 959	-472 926	-780 000	-647 600	-962 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	2 621 609	1 077 286	3 170 975	1 814 321	1 385 814	2 390 000	1 600 400	3 893 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-1 523 849	-117 383	-100 000	-60 000	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0	0	0	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0	0	0	0	0	0	0
Tagasilaekuvad laenud (+)	0	0	0	0	0	0	0	0
Antavad laenud (-)	0	0	0	0	0	0	0	0
Finantstulud (+)	55 267	70 000	50 000	45 000	40 500	36 450	32 805	29 525
Finantskulud (-)	-398 135	-504 340	-480 381	-394 876	-309 872	-224 868	-152 934	-104 596
Eelarve tuleml	209 171	658 412	-923 597	298 550	1 773 005	1 493 188	1 660 967	1 340 708
Finantseerimistegevus	444 040	-1 636 133	-1 529 102	-1 602 872	-1 602 872	-1 342 868	-884 588	-613 788
Kohustiste võtmine (+)	1 550 000	0	100 000	0	0	0	0	0
Kohustiste tasumine (-)	-1 105 960	-1 636 133	-1 629 102	-1 602 872	-1 602 872	-1 342 868	-884 588	-613 788
Likviidsete varade muutus (+ suuremine, - vähenemine)	1 167 644	-1 477 721	-2 452 699	-1 304 322	170 133	150 320	776 379	726 920
Nõuete ja kohustiste saldode muutus kokku (+/-)	514 433	-500 000	0	0	0	0	0	0
sh nõuete muutus (- suuremine/ + vähenemine)	0	0	0	0	0	0	0	0
sh kohustiste muutus (+ suuremine/ - vähenemine)	0	0	0	0	0	0	0	0

	2023 tegelik	2024 eeldatav	2025P	2026P	2027P	2028P	2029P	2030P
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	5 334 483	3 856 762	1 404 063	99 741	269 874	420 194	1 196 574	1 923 494
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	10 879 538	9 243 405	7 714 303	6 111 431	4 508 559	3 165 691	2 281 103	1 667 315
sh üle 1 a perioodiga mittekatkestatav kasutusrent (konto 913100), sihtfinantseerimise kohustised (konto 253550), saadud ettemaksed (kontogrupp 2038)	0	0	0	0	0	0	0	0
sh kohustised, mille võrra võib ületada netovõlakoormuse piirmäär	0	0	0	0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (eurodes)	5 545 055	5 386 643	6 310 240	6 011 690	4 238 685	2 745 497	1 084 530	0
Netovõlakoormus (%)	19,9%	19,2%	22,4%	20,8%	14,0%	8,9%	3,4%	0,0%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	27 823 989	22 435 590	21 145 640	20 200 780	19 701 130	18 593 949	19 084 542	19 544 144
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	100,0%	80,0%	75,0%	70,0%	65,0%	60,0%	60,0%	60,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	22 278 935	17 048 947	14 835 400	14 189 089	15 462 445	15 848 452	18 000 013	19 544 144